

ZASTOPANOST USTVARJALNOSTI V VRTCU GLEDE NA PODROČJA DEJAVNOSTI

(Avtorska raziskovalna naloga)

Tjaša Tišina

April 2025

POVZETEK

Ustvarjalnost v vrtcu se kaže na različnih področjih dejavnosti, kot so umetnost, glasba, gibanje, jezik, naravoslovje in družba. Otroci skozi igro in raziskovanje razvijajo domišljijo, inovativnost ter sposobnost reševanja problemov. Pomembno je, da jim vzgojitelji omogočajo okolje, kjer lahko svobodno izražajo svoje ideje in preizkušajo nove pristope. Različna področja dejavnosti ponujajo priložnosti za spodbujanje ustvarjalnosti, pri čemer je ključno prilagajanje dejavnosti otrokovim interesom in razvojni stopnji. S tem se ne krepi le otrokova ustvarjalnost, temveč tudi njegove kognitivne, socialne in emocionalne spretnosti.

V naši raziskovalni nalogi smo se osredotočili na katerih področjih dejavnosti je ustvarjalnost v vrtcih najbolj prisotna. Osredotoča se na to, na katerih področjih dejavnosti vzgojitelji/-ce vključujejo, prepoznajo in vzpodbujajo ustvarjalne pristope pri delu z otroki za razvoj otroške domišljije, inovativnosti in samostojnega razmišljanja.

V raziskavi smo želeli ugotoviti tudi, ali obstajajo ovire pri spodbujanju ustvarjalnosti in kako bi lahko vzgojno delo še izboljšali, da bi otrokom omogočili več priložnosti za ustvarjalno izražanje in raziskovanje. Z anketnim vprašalnikom smo prišli do rezultatov, da vzgojitelji/-ce najbolj pogosto prepoznajo ustvarjalnost pri umetnosti, takoj zatem pa pri gibanju. Vzgojitelji/-ce, ki so starejše od 45 let najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost pri umetnosti, in kar 41% vzgojiteljev/-ic je mnenja, da je ravno pomanjkanje znanja tisti, ki jih ovira oziroma jim predstavlja težave pri prepoznavanju, omogočanju in vzpodbujanju ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti.

Ključne besede: ustvarjalnost, vzgojitelj/-ice, področja dejavnosti, otroci, vrtec

ABSTRACT

Creativity in preschool is evident across various activity domains, such as art, music, movement, language, science, and social studies. Through play and exploration, children develop imagination, innovation, and problem-solving skills. It is essential for educators to provide an environment where children can freely express their ideas and experiment with new approaches. Different activity domains offer opportunities to foster creativity, with the key factor being the adaptation of activities to children's interests and developmental stages. This not only enhances children's creativity but also strengthens their cognitive, social and emotional skills.

Our research focuses on how creativity is encouraged in preschool and in which activity domains it is most present. It examines how preschool teachers integrate, recognize, and promote creative approaches in their work with children to foster imagination, innovation, and independent thinking. Additionally, the study aims to identify potential obstacles to fostering creativity and explore ways to further improve educational practices to provide children with more opportunities for creative expression and exploration. The survey results indicate that preschool teachers most frequently recognize creativity in art, followed closely by movement. Educators over the age of 45 most commonly allow creativity in art, and as many as 41% of them believe that a lack of knowledge is the main obstacle or challenge in recognizing, enabling, and encouraging creativity across all activity domains.

Key words: creativity, preschool teacher, activity domains, children, preschool

KAZALO

1 UVOD	1
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja	2
1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge.....	3
1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu	3
1.4 Raziskovalna metoda	3
1.5 Izvirni prispevek k praksi.....	4
2 TEORETIČNI DEL.....	5
2.1 Kurikulum za vrtce	5
2.2 Področja dejavnosti	6
2.2.1 Gibanje	7
2.2.2 Jezik.....	8
2.2.3 Umetnost	9
2.2.4 Družba	10
2.2.5 Narava	10
2.2.6 Matematika.....	12
2.3 Ustvarjalnost.....	13
2.3.1 Ustvarjalnost in inteligentnost.....	14
2.3.2 Ustvarjalnost in nadarjenost.....	16
2.3.3 Ustvarjalno mišljenje	17
2.3.4 Postopek in tehnike ustvarjalnega mišljenja	19
2.3.5 Vzpodbujanje ustvarjalnega mišljenja in kriteriji ustvarjalnosti	21
2.3.6 Metode ustvarjalnega mišljenja	23
2.3.7 Ustvarjalno okolje	26
2.3.8 Ustvarjalnost v predšolskem obdobju	27
2.3.9 Vloga vzgojitelja	28

3 EMPIRIČNI DEL.....	31
3.1 Hipoteze.....	31
3.2 Raziskovalni vzorec	32
3.2.1 Pripomočki	34
3.2.2 Postopek zbiranja podatkov	35
3.2.3 Postopek obdelave podatkov	35
4 REZULTATI IN RAZPRAVA.....	36
4.1 Prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti.....	36
4.2 Relevantnost zastopanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti.....	41
5 ZAKLJUČEK	55
6 LITERATURA IN VIRI	57
7 PRILOGE	63
Priloga 1: Anketni vprašalnik 1	63

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Spol udeležencev v anketi	32
Preglednica 2: Starost udeležencev v anketi	33
Preglednica 3: Prepoznavanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	36
Preglednica 4: Dopuščanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	37
Preglednica 5: Vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	39
Preglednica 6: Vzrok za pomanjkanje prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti	41
Preglednica 7: Pomembnost prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu	44
Preglednica 8: Pridobljeno znanje s področja ustvarjalnosti	45
Preglednica 9: Uporaba metod ustvarjalnega mišljenja pri svojem delu	47
Preglednica 10: Vpliv okolja na ustvarjalnost posameznika	49

Preglednica 11: Pomen ustvarjalnosti-temeljna vrednota v dokumentih (npr. Kurikulum)...	51
Preglednica 12: Dopuščanje ustvarjalnosti na področjih dejavnosti glede na starost anketiranih	52

KAZALO GRAFOV

Preglednica 1: Spol udeležencev v anketi	32
Preglednica 2: Starost udeležencev v anketi	33
Preglednica 3: Prepoznavanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	36
Preglednica 4: Dopuščanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	37
Preglednica 5: Vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti	39
Preglednica 6: Vzrok za pomanjkanje prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti	41
Preglednica 7: Pomembnost prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu	44
Preglednica 8: Pridobljeno znanje s področja ustvarjalnosti	45
Preglednica 9: Uporaba metod ustvarjalnega mišljenja pri svojem delu	47
Preglednica 10: Vpliv okolja na ustvarjalnost posameznika	49
Preglednica 11: Pomen ustvarjalnosti-temeljna vrednota v dokumentih (npr. Kurikulum)...	51
Preglednica 12: Dopuščanje ustvarjalnosti na področjih dejavnosti glede na starost anketiranih	52

1 UVOD

Ustvarjalnost ostaja skrivnost, ki je mnogi psihologi ne znajo natančno razložiti (Dizdarević, 2011).

Boden (1994) navaja dva vzroka za to: nepredvidljivost ustvarjalnih idej, ki se pojavljajo nezavedno, in navidezno protislovje definicije, da ustvarjalnost pomeni »narediti nekaj iz nič«, kar bi jo postavljalo zunaj znanstvenega razumevanja.

Ustvarjalnost je človeška lastnost, ki omogoča preseganje obstoječega in ustvarjanje nečesa novega. Pomeni izviren odziv na nove razmere in probleme, konstruktivno prilagoditev na spremembe ter oblikovanje novih idej, modelov, situacij in odnosov. Gre za proces nastajanja in uresničevanja inovativnih zamisli v različnih področjih življenja (Mayer, 1994).

Srića (1999) poudarja, da je ustvarjalnost mogoče razvijati in upravljati, pri čemer jo vsak posameznik oblikuje na svoj način. V sodobni družbi formalno znanje ni dovolj, saj ni univerzalnih rešitev za življenje, temveč je treba probleme reševati s premislekom in dvomi. Postmodernizem se osredotoča na prilagajanje, prožnost, medčloveške odnose ter nenehno učenje in pridobivanje izkušenj, ne pa na iskanje absolutnih resnic ali trajnih rešitev.

Ustvarjalnost v pedagoškem smislu je proces generiranja novih in uporabnih idej skozi kreativne in intelektualne procese, kot so divergentno mišljenje, fleksibilnost in spontanost. V predšolskem obdobju je njeno spodbujanje ključno za razvoj kognitivnih spretnosti, inovativnega razmišljanja in samozavesti. Vzgojitelji lahko ustvarjalnost podpirajo z umetnostjo, glasbo, igro, raziskovanjem in prilagajanjem dejavnosti otrokovim interesom. Razvijanje ustvarjalnosti prispeva k boljšemu reševanju problemov in prilagajanju novim situacijam v kasnejšem življenju (Tišina, 2023).

Zakšek (2022) je v članku raziskovala ali se kaže odličnost in spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v vzgoji in izobraževanju. Analizirala je ustvarjalnost in inovativnost kot temeljni gradnik modela odličnosti EFQM ter podala predloge za izboljšave. Uporabljena je bila kvalitativna metoda, pregled literature in analitično razčlenjevanje, kar ji je omogočilo izluščiti ključne ugotovitve. Rezultati so pokazali, da je potrebno sistematično spodbujati izmenjavo dobrih izkušenj med strokovnimi delavci. Merila so pomembna za oceno doseženih ciljev, analiza po FOŠmetru pa je pokazala, da so organizacije dobro razvile inovativno dejavnost,

ocena lastnega podjetja pa je bila zadovoljiva. Vse preučene literature poudarjajo potrebo po nenehnem izboljševanju ustvarjalnosti v organizacijah.

Dolenc in Čehovin (2020) sta se v svoji raziskavi osredotočili na razumevanje ustvarjalnosti pri sedanjih in bodočih vzgojiteljicah ter njihovih pogledih na ustvarjalno mišljenje in vedenje otrok. S pomočjo empirične raziskave so želeli ugotoviti, kako vzgojiteljice in študentke predšolske vzgoje opredeljujejo ustvarjalnost in kako ocenjujejo pomen vrtca pri spodbujanju otrokove ustvarjalnosti. Za to so uporabili večdelni vprašalnik, ki sta ga izpolnili dve skupini – vzgojiteljice predšolskih otrok in študentke predšolske vzgoje. Večina udeleženk je imela ustrezno teoretično znanje o ustvarjalnosti, vendar so se med skupinama pojavila manjša razhajanja, ki so lahko posledica implicitnih prepričanj o ustvarjalnosti in zaznavanju lastne vloge pri spodbujanju ustvarjalnega vedenja otrok.

Kimovec (2022) je izvedla raziskavo med 239 pedagoškimi delavci slovenskih vrtcev o vključevanju ustvarjalnih dejavnosti v vrtec. Poleg tega je zasnovala in izdelala dve igrački za otroke, starostne skupine od pet do sedem let, ter preizkusila njihovo uporabo v praksi. Ugotovila je, da pedagoški delavci že vključujejo dejavnosti za spodbujanje ustvarjalnosti, vendar da je poznavanje tehnik ustvarjalnega mišljenja še vedno šibko. Opazovanja igre otrok so pokazala, da so otroci s preizkušenimi igračami igrali z veliko pozornostjo in vztrajnostjo.

Ustvarjalnost postaja ključna veščina za preživetje v postmodernem svetu, saj ni več omejena le na izumitelje in umetnike, temveč postaja nujna za vsakogar. Zato se ji v vzgoji in izobraževanju namenja vse večji poudarek (Pirc, 2011).

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Raziskovalna naloga se osredotoča na zastopanost ustvarjalnosti v različnih področjih dejavnosti v vrtcu. Ključni element zgodnjega učenja je ustvarjalnost, saj otrokom omogoča razvijanje domišljije, inovativnosti in samostojnega mišljenja. V predšolskem obdobju je pomembno, da otroci dobijo priložnosti za izražanje in eksperimentiranje skozi različne aktivnosti, kot so likovne, glasbene, gibalne, jezikovne, družboslovne, matematične in naravoslovne dejavnosti.

V raziskavi bomo analizirali, kako so posamezna področja dejavnosti zastopana v praksi, ali je zastopanost ustvarjalnosti vezana na leta vzgojiteljev/-c ter kaj je tisti, kar po njihovem mnenju ovira vpeljevanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen avtorske raziskovalne naloge je raziskati, kako se ustvarjalnost izraža in spodbuja v različnih področjih dejavnosti v vrtcu. Želimo ugotoviti, katera področja najbolj podpirajo razvoj ustvarjalnih sposobnosti otrok. Prav tako nas zanima, kako različni pristopi in dejavnosti v vzgoji vplivajo na spodbujanje ali omejevanje otrokove ustvarjalnosti ter katere strategije so najbolj učinkovite za vključevanje ustvarjalnosti v vsakodnevne dejavnosti v vrtcu.

Na podlagi namena smo si zastavili dva cilja:

Cilj 1: Ugotoviti na katerem področju dejavnosti je ustvarjalnost najbolj zastopana

Cilj 2: Ugotoviti ali se razlikuje zastopanost ustvarjalnosti na področjih glede na leta vzgojiteljev

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu

Glede na namen raziskovalne naloge smo zastavili dve raziskovalni vprašanji:

R1: Ali je ustvarjalnost zastopana na vseh področjih dejavnosti enako?

R2: Ali se razlikuje zastopanost ustvarjalnosti na področjih dejavnosti glede na starost vzgojiteljev/-ic?

Težava s katero smo se soočali se je pojavila v empiričnem delu. Glede na poslano anketo kar sedmim vrtcem v Sloveniji, smo le s težavo dobili izpolnjenih 104 anket. Veliko anket ni bilo izpolnjenih do konca, ali pa na vprašanja sploh niso odgovarjali. Kljub temu smo v enem mesecu pridobili dovolj izpolnjenih anket za izpeljavo raziskovalne naloge.

1.4 Raziskovalna metoda

V raziskovalni nalogi smo uporabili deskriptivno in kavzalno ne eksperimentalno metodo. Poslužili smo se kvantitativnega raziskovalnega pristopa.

1.5 Izvirni prispevek k praksi

V raziskavi osredotočamo predvsem na prepoznavanje in analizo, kako različne dejavnosti vplivajo na razvoj ustvarjalnosti pri otrocih. S tem prispevamo k boljši razumljivosti in uporabi ustvarjalnosti v različnih vzgojnih kontekstih, kar lahko vpliva na konkretne prakse v vrtcih.

Tako smo ne eni strani osredotočeni na razvoj refleksije in samoevalvacije kot temelj za izboljšanje prakse, druga stran pa je osredotočena na raziskovanje in krepitev ustvarjalnosti kot ključnega dejavnika pri vzgoji in izobraževanju otrok. S pomočjo raziskave smo ugotovili, da kljub vsem izobraževanjem, ki so ga vzgojitelji/-ce imeli/-e, je še vedno največja zastopanost ustvarjalnosti na področju umetnosti. Prav tako smo ugotovili, da vzgojiteljem/-cam primanjkuje znanja in idej s področja ustvarjalnosti. Za lažjo prepoznavo, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti je po našem mnenju ključno, da se jim omogoči več izobraževanj na to temo. Kot se je izkazalo leta nimajo veliko pri temu, da se ustvarjalnost večinoma vpeljuje na področju umetnosti. Že nekaj let se poudarja kako pomembna je aktivna vloga otroka in sprašujemo se, kako otrokom to sploh omogočiti, če ustvarjalnosti ne prepoznamo kot ključni del življenja posameznika, ki mu omogoča rasti, se izpopolnjevati ter razviti njegov celostni potencial. Prav tako smo dobili vpogled

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Kurikulum za vrtce

»Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih. Namenjen je vzgojiteljem, pomočnikom vzgojitelja, ravnateljem, svetovalnim delavcem. Je dokument, ki ob rabi strokovne literature in priročnikov za vzgojitelje omogoča strokovno načrtovanje in kakovostno predšolsko vzgojo v vrtcu, ki se na ravni izvedbenega kurikula razvija in spreminja, pri tem pa upošteva neposredno odzivanje otrok v oddelku, organizacijo življenja v vrtcu ter vpetost vrtca v širše okolje.« (Kurikulum za vrtce, 1999, 7–8).

Jarc (v Bahovec, 2009, str. 11–17) je zapisala, da so načela uresničevanja ciljev kurikula:

- načelo demokratičnosti in pluralizma.
- Načelo odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti vrtca in strokovnih delavcev v vrtcu.
- Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma.
- Načelo omogočanja izbire in drugačnosti.
- Načelo spoštovanja zasebnosti in intimnosti.
- Načelo uravnoteženosti.
- Načelo strokovne utemeljenosti kurikula.
- Načelo pogojev za uvedbo novega kurikula.
- Načelo horizontalne povezanosti.
- Načelo vertikalne povezanosti oz. kontinuitete.
- Načelo sodelovanja s starši.
- Načelo sodelovanja z okoljem.
- Načelo timskega načrtovanja in izvajanja predšolske vzgoje ter strokovnega spopolnjevanja.
- Načelo kritičnega vrednotenja (evalvacije).
- Načelo razvojno-procesnega pristopa.
- Načelo aktivnega učenja in zagotavljanja možnosti verbalizacije in drugih načinov izražanja.

Sodobni kurikuli so odprti in fleksibilni, saj določajo le temeljna načela in cilje predšolske vzgoje, ne pa konkretnih ciljev, metod in vsebin dejavnosti. Za visoko strukturirane programe

je značilna večja direktivnost vzgojiteljic, kar otrokom omogoča pasivno vlogo. Nasprotno, ne direktivna vzgojiteljica spodbuja aktivnost otrok in jih vključuje v načrtovanje, izvedbo in evalvacijo dejavnosti. Kurikulum podpira takšen pristop, kjer vzgojiteljica sledi interesom otrok in jim omogoča izbiro med različnimi dejavnostmi (Marjanovič Umek, 2012).

Splošni cilji kurikula za vrtce so po zapisu Jarc (v Bahovec, 2009, str. 11–17):

- večja odprtost in fleksibilnost kurikula v različnih programih za predšolske otroke,
- širša in raznovrstnejša ponudba dejavnosti na vseh področjih,
- uravnotežena ponudba, ki omogoča poglobljeno delo na določenih področjih,
- spodbujanje individualnosti in izbire v nasprotju z rutino skupine,
- ustvarjanje pogojev za večje izražanje in ozaveščanje skupinskih razlik,
- večje upoštevanje otrokove zasebnosti in intimnosti,
- izboljšanje medosebnih interakcij (med otroki in odraslimi),
- reorganizacija časa, prostora in opreme v vrtcu,
- večja avtonomnost in strokovna odgovornost vrtcev ter njihovih delavcev,
- povečanje vloge evalvacije pri načrtovanju,
- izboljšanje obveščanja in sodelovanja s starši.

Varen in svoboden otrok razvija svoje ustvarjalne in razvojne potenciale na svoj edinstven način. Odrasli spodbujajo otrokovo ustvarjalnost skozi različna umetniška področja, kot so glasba, slika, igra, ples, ter podpirajo njegov razvoj z upoštevanjem individualnih prioritet in idej. Prepoznavajo otrokove potenciale in omejitve, spodbujajo umetniške nadarjenosti in po potrebi nudijo dodatno izobraževanje ali svetovanje (Kurikulum, 1999).

2.2 Področja dejavnosti

Kurikulum za vrtce vključuje dejavnosti na področjih gibanja, jezika, umetnosti, družbe, narave in matematike. Cilji posameznih področij predstavljajo okvir za strokovno ponudbo vzgojiteljem, ki vsebine in dejavnosti prilagajajo in dopolnjujejo. Pri tem jim pomagajo priročniki, ki podrobno obravnavajo metodične in didaktične vidike, vključno z načrtovanjem, vzgojnim delom, opazovanjem in evalvacijo (Kurikulum za vrtce, 1999).

2.2.1 Gibanje

Balažic (2015) je mnenja, da so v zgodnjem otroštvu otroci zelo dovzetni za vplive okolja, pri čemer imajo odrasli ključno vlogo. Spodbujanje pozitivnega odnosa do gibalnih aktivnosti v tem obdobju je izjemno pomembno, saj postane del otrokovega življenjskega sloga in prispeva k njegovemu dolgoročnemu zdravju.

Gibanje in igra sta ključni potrebi otrok, saj omogočata zaznavanje okolja, prostora, časa in lastnega telesa. Z napredovanjem gibalnih sposobnosti otrok pridobiva samozavest, občutek varnosti in zadovoljstvo. Gibalni razvoj poteka od preprostih oblik gibanja do zahtevnejših športnih aktivnosti, pri čemer igra pomembno vlogo pri pridobivanju izkušenj in veselja. Pozitivna spodbuda je bistvena pri delu z otroki, zato naj vrtec vsakodnevno omogoča dejavnosti, ki razvijajo gibalne in intelektualne sposobnosti. Gibanje prispeva tudi k socialnemu in čustvenemu razvoju, saj otroci skozi igro spoznavajo pravila in se učijo sodelovanja. Kurikulum gibanja mora biti prilagojen otrokovim potrebam, interesom in sposobnostim, da optimalno prispeva k njihovem celostnemu razvoju in zdravju (Kurikulum za vrtce, 1999).

Kakovosten gibalni razvoj otroka je odvisen od staršev in vzgojiteljev, ki mu morajo omogočiti vsakodnevno svobodno gibanje v vseh vremenskih razmerah. Kurikulum za vrtce ponuja raznolike gibalne dejavnosti za prvo in drugo starostno obdobje, ki spodbujajo razvoj otrokove gibalne spretnosti. Pri tem je pomembno upoštevati otrokovo razvojno stopnjo in individualne značilnosti (Cemič, Dolenc in Mohorič, 2008, v Pišot, Štemberger, Krpač in Filipčič, 2002).

Semolič (2004; Videmšek in Pišot, 2007) navaja, da ima v predšolskem obdobju družina ključno vlogo pri celostnem razvoju otroka, saj mu pomaga pridobivati gibalne izkušnje. Raznovrstno gibanje v vsakdanjem življenju spodbuja otrokovo pozitiven odnos do športa, ki ga lahko sprejme kot del svojega življenjskega sloga.

Otrok uživa v igri, skozi katero se uči. Ko je otrok popolnoma osredotočen na igro, se v njegovih možganih vzpostavljajo povezave med nevroni, kar imenujemo stanje REM. V tem stanju se informacije urejajo, utrjujejo in shranijo v spomin. Gibanje v igri sproža sproščanje snovi, kot je oksitocin, hormon sreče, ki otroku daje občutek ugodja in zadovoljstva (Zupančič, 2021).

2.2.2 Jezik

Žerdin (2011) trdi, da je jezik ključnega pomena za izražanje čustev, socializacijo in medosebne odnose. Poleg besednega vključuje tudi nebesedno sporazumevanje, kot so mimika, drža telesa in gibi. Jezikovna zmožnost močno vpliva na otrokovo učno uspešnost, saj pomanjkljivosti na tem področju otežujejo učenje branja, pisanja, računanja in drugih znanj, ki temeljijo na jeziku.

Predšolsko obdobje je ključno za razvoj govora in jezikovnih sposobnosti, saj otroci skozi komunikacijo z odraslimi in vrstniki spoznavajo pisni jezik ter književnost. Jezikovne dejavnosti zajemajo izražanje izkušenj, čustev in misli ter razumevanje sporočil drugih. Razvoj jezika se naravno prepleta z vsemi področji dejavnosti, zlasti po tretjem letu pa je pomemben tudi razvoj predpisalnih in predbralnih sposobnosti. Otroci se jezika učijo ob poslušanju pogovorov, pripovedovanju, branju, dramatizaciji ter različnih besednih igrar. Pomembno je tudi zbliževanje s knjigo in vključevanje v pisno kulturo. Otroci spoznavajo socialne zvrsti jezika ter različne jezikovne skupine. Pri otrocih, ki jim slovenščina ni materni jezik, vrtec spodbuja dvojezičnost in spoštuje odločitev staršev glede učenja prvega in drugega jezika (Kurikulum za vrtce, 1999).

Najpomembnejši dejavnik v otrokovem govornem razvoju je interakcija z ljudmi. Odrasli, ki delajo z otroki, morajo uporabljati pozitivne prakse, ki podpirajo razvoj govora. Otroški govor je tesno povezan s kakovostjo dela in govora odraslih, saj se otrok uči jezik preko poslušanja in govorjenja odraslih (Beaver idr., 2001).

L. Marjanovič Umek, S. Kranjc in U. Fekonja (2006) so zapisali, da je uspeh vzgojitelja pri spodbujanju govornega razvoja otrok odvisen od več dejavnikov. Pomembno je, da vzgojitelj spodbuja pogovore o različnih temah in otrokom omogoči izražanje mnenj. Ključen je tudi pozitiven odnos do govora, kjer otroci občutijo podporo in zanimanje vzgojitelja. Prav tako mora vzgojitelj dobro organizirati čas za pogovor in otrokom omogočiti dovolj priložnosti za uporabo jezika. Poleg tega je pomembno, da vzgojitelj skrbi za svoje lastno govorno izražanje, saj neposredno vpliva na otrokovo govorno okolje.

2.2.3 Umetnost

Umetnost otroku omogoča izražanje ustvarjalnih potencialov ter spodbuja raziskovanje in domišljijo. Otrok ustvarja na različnih umetniških področjih, pri čemer izraža občutek za umetniški red, estetiko in izvirnost. Njegova umetniška dela odražajo osebno doživljanje sveta in so pomemben del njegovega razvoja. Skozi umetnost otrok izraža čustva, misli in simbolično komunicira, kar mu pomaga razumeti sebe in okolico. Umetniške izkušnje mu omogočajo raziskovanje realnega sveta, razvijanje estetskega čuta ter prispevanje k skupnosti, kar krepi njegovo samozavest. Zaradi celostnega vpliva na doživljanje in ustvarjalnost umetnost pomembno prispeva k uravnoteženemu razvoju in duševnemu zdravju otroka (Kurikulum za vrtce, 1999).

Zupančič (2001) trdi, da je načelo ustvarjalnosti temelj umetnosti. Otrok mora imeti ves čas možnost lastnega ustvarjalnega dela, brez oviranja s strani odraslih. Učenje risanja, prerisovanje ali postavljanje strogih pravil lahko omeji otrokov ustvarjalni razvoj. Razvoj ustvarjalnosti je zapleten proces, ki je prisoten v vseh vsebinah likovne vzgoje mlajših otrok.

Spoznavanje umetnosti spodbuja samorefleksijo in celostni razvoj osebnosti. Likovno izražanje otroku omogoča umetniško izkušnjo, ki obogati njegovo življenje (Bračun Sova in Strnad, 2012, str. 37).

Otroci likovno ustvarjajo na različne načine – po domišljiji, spominu ali opazovanju umetniškega dela. Opazovanje umetnosti je aktiven ustvarjalni proces, ki lahko sproži estetski doživljaj. Pomembno je izbrati otroku primeren motiv, ki ga ponotranji, saj to vodi do ustvarjalnega izražanja (Duh in Zupančič, 2009).

Kroflič (2010) poudarja, da je umetniška izkušnja najprimernejša oblika učenja v predšolskem obdobju. Ker otrokova besedna in logično-matematična inteligenca še nista dovolj razviti, mu umetnost omogoča izražanje notranjega doživljanja ter spodbuja razvoj mišljenja in razumevanja sebe in drugih.

2.2.4 Družba

Otroci odraščajo v družbenem okolju, ki ga postopoma spoznavajo skozi družinsko, delovno in kulturno življenje ter zgodovinske spremembe. Pomembno je, da se vključijo v lastno kulturo in tradicijo, hkrati pa spoznavajo druge kulture, kar spodbuja strpnost in spoštovanje razlik. V vrtcu se otroci učijo skozi igre, pesmi in pripovedi, ki predstavljajo skupno kulturno dediščino. Pomembno je razvijanje kritične distance do komercialnih vplivov ter učenje demokratičnih načel, spoštovanja človekovih pravic in enakosti. Vzdušje v vrtcu mora spodbujati občutek pripadnosti, varnosti ter možnost izbire in sodelovanja pri odločitvah. Otroci se srečujejo tudi z etičnimi vprašanji, kot so pravičnost, konflikti in družbena odgovornost. Vrtec jih uči, da sožitje zahteva trud, razumevanje in včasih tudi sprejemanje razhajanj (Kurikulum za vrtce, 1999).

Ugovšek (2020) trdi, da otrok potrebuje toplino, ljubezen, sprejetost in varnost, ki jih najprej doživi v družini. To okolje oblikuje njegove vrednote, vedenje in mišljenje ter predstavlja njegov prvi stik s socializacijo. Vsak posameznik ima v družbi svojo vlogo, ki prispeva k optimalnim pogojem za socializirano življenje. Družina skrbi za biološke potrebe, socialno in ekonomsko varnost ter psihološko podporo.

Barle idr. (1997) so zapisali, da v zgodnjem otroštvu, še pred vstopom v vrtec, otrok skozi primarno socializacijo spoznava družbena pravila in razvija svojo osebnost. Uči se predvsem v družinskem okolju, pri čemer pomembno vlogo igrata imitacija ter sistem nagrajevanja in kaznovanja. Iskanje identitete poteka preko identifikacije z odraslimi, kar prispeva k njegovemu razumevanju družbenega življenja.

V Kurikulu za vrtce je področje družbe osredotočeno na postopno spoznavanje samega sebe, bližnjega družbenega okolja in širšega družbenega okolja, vključno s kulturo, v kateri živimo. Poleg vključevanja v lastno kulturo in nacionalno tradicijo je pomembno tudi zgodnje seznanjanje z drugimi kulturami in civilizacijami, kar spodbuja medsebojno strpnost in spoštovanje drugačnosti (Kranjc, 2001).

2.2.5 Narava

Narava otrokom omogoča raziskovanje in razvijanje sposobnosti za vključevanje v okolje ter oblikovanje zdravih in varnih življenjskih navad. Skozi izkušnje z živimi bitji in naravnimi pojavi

otroci postopoma razvijajo naravoslovne pojme, mišljenje, sklepanje ter reševanje problemov. Otrok spoznava rastline, živali in naravne pojave ter se uči spoštovanja in skrbi za okolje. Raziskovanje v vrtcu in naravi ga spodbuja k eksperimentiranju z različnimi snovmi in opazanju sprememb, kar razvija njegov čut za naravo. Pri igri odkriva lastnosti snovi, gibanje predmetov in pomen energije. Poleg tega otrok spoznava svoje telo, njegove funkcije in načine za ohranjanje dobrega počutja. Naravoslovne dejavnosti ga učijo, da ne more vedno najti vseh odgovorov, kar spodbuja njegovo radovednost in razumevanje omejitev človeškega spoznanja (Kurikulum za vrtce, 1999).

Odkrivanje narave lahko spodbujamo z različnimi dejavnostmi, kot so preživljanje časa v naravi, igra z naravnimi materiali, branje knjig o naravi, gojenje rastlin in skrb za domače živali. Redni sprehodi v naravi, opazovanje rastlin, živali in vremenskih pojavov omogočajo otrokom neposreden stik z okoljem. Otrokom ponudimo naravne materiale, kot so kamenčki, pesek in glina, s katerimi se lahko igrajo, raziskujejo ali ustvarjajo. Branje slikanic o naravi pripomore k širjenju znanja in besedišča. Skupaj z otroki sadimo rastline, opazujemo njihov razvoj in jih vključimo v skrb za domače živali, kar spodbuja odgovornost in sočutje. Pomembno je, da otrokom omogočimo svobodo pri raziskovanju narave, jim ne nalagamo aktivnosti, ki jih ne zanimajo, temveč jih spodbujamo k uživanju v naravi (Mohorič, 2024).

Naravno okolje je ena od prvih učilnic za otrokovo radovednost. Otrokovo prvo okolje je njegovo bližnje okolje, kot so vrt, park, gozd, reka in drugi naravni in grajeni elementi. Otrok v tem okolju raziskuje živo in neživo naravo, opazuje rastline, živali in različne pojave. S svojo radovednostjo želi otipati, povohati in zaznati stvari okoli sebe preko različnih čutov. Z izkušnjami, kot so bolečina ali toplotni učinki, se nauči, česa ne sme početi. V tem obdobju otrok razvija telesno ravnotežje, hojo, spretnost, govor, besedišče ter socialno-emocionalne veščine, hkrati pa oblikuje odnose z okolico, vzgojiteljem in drugimi otroki (Katalič, Tratnjek, Anželj, 2007).

Zajec (2010) je zapisala, da je za zdrav življenjski slog ključno, da se začne že v predšolskem obdobju, saj gibalna dejavnost in zdrava prehrana vplivata na zdravje otroka in kasneje tudi na njegovo odraslo življenje. Pri tem so pomembni pomen gibanja, vloga okolja, zgled vzgojitelja in ustrezni materialni pogoji v vrtcu.

2.2.6 Matematika

Batistič Zorec (2003) je mnenja, da otrok spoznava matematiko že zgodaj skozi igro, preštevanje, merjenje in primerjanje predmetov. V vrtcu pridobiva izkušnje o velikosti, količinah, oblikah in času, kar spodbuja njegovo logično mišljenje in radovednost pri reševanju problemov.

Otrok se z matematiko v vsakdanjem življenju sreča že zgodaj, ko prešteva, meri, primerja, razvršča in opisuje predmete okoli sebe. V vrtcu skozi igro in opravila pridobiva izkušnje o velikostih, količinah, oblikah, delih in celotah, času ter simbolih. Ob raziskovanju matematičnih konceptov spoznava, da lahko z matematičnimi strategijami učinkoviteje rešuje probleme. Uspeh pri iskanju rešitev ga spodbuja k nadaljnjemu raziskovanju in preizkušanju novih izzivov, kar krepi njegovo radovednost in logično mišljenje (Kurikulum za vrtce, 1999).

Leban (2016) je zapisala, da otrok že pred prvim letom obvlada osnovne matematične spretnosti in uporablja matematiko v vsakdanjem življenju. V drugem letu starosti, ko je lahko že v vrtcu, začne ločevati ostre robove od zaobljenih, natančno izbere, kje bo prijel igračo, in prepozna, kateri kos njegovega najljubšega kolača je največji. V vrtcu matematika vsakodnevno vključuje v različne dejavnosti, ki jih načrtujemo vnaprej. Pogosto je matematika nevsiljiv spremljevalec drugih področij, kot so jezik, umetnost, gibanje, družba in narava. Otroke spodbujamo k matematičnemu mišljenju preko zavednih in nezavednih dejavnosti, kot so osnovna opravila (obuvanje, umivanje) in funkcionalne naloge. Pomembno je, da odrasli prepoznamo spontano pojavljajoče se matematične možnosti in jih ustrezno predstavimo otrokom.

Odrasli igrajo ključno vlogo pri približevanju matematike otrokom na zanimiv način, da razvijejo interes za to področje. Otroci se z matematiko srečujejo že pred vstopom v vrtec, nato pa jo v vrtcu spoznavaajo skozi različna področja, kot so logika, štetje, geometrija, merjenje in obdelava podatkov. Vzgojitelj načrtuje dejavnosti tako, da vključujejo vse matematične sklope in se prepletajo z drugimi področji kurikula, saj med njimi pogosto ni jasnih meja (Jarc, 2013).

Vzgojitelj otroka vodi in podpira pri iskanju rešitev, vendar mu nikoli ne sme preprečiti samostojnega iskanja, saj to ovira razvoj njegovih umskih sposobnosti (Cotič, 2009).

2.3 Ustvarjalnost

Ustvarjalnost je prisotna pri vsakem človeku, tudi pri otrocih, vendar se lahko izraža na različnih področjih (Zamernik, 2020).

Ustvarjalnost ima številne definicije, saj jo posamezniki dojemajo različno. Na splošno jo lahko opredelimo kot sposobnost generiranja novih idej, reševanja problemov, odprtosti za novosti in tolerance do napak. V hitro spreminjajočem se svetu postaja ustvarjalnost ključna veščina, ki jo podjetja vse bolj cenijo pri zaposlenih. Izobraževalni sistem ima pomembno vlogo pri razvijanju ustvarjalnih posameznikov, še posebej v visokem šolstvu, kjer bi morali ustvarjalnosti nameniti več pozornosti. Čeprav univerze prepoznajo njen pomen, njen razvoj pogosto omejujejo zakonodajni, politični in kulturni dejavniki (Krsnik, 2023).

Brodnik (2020) je zapisala, da sta ustvarjalnost in inovativnost ključni lastnosti sodobnega človeka že od mlajšega paleolitika dalje. Botrovali sta velikim odkritjem in izumom v vseh obdobjih človeške zgodovine ter na različnih področjih, od znanosti in umetnosti do gospodarstva in politike. S svojo ustvarjalnostjo človek širi meje znanega in spreminja svet, čeprav so bile nekatere inovacije tudi zlorabljene za uničevalne namene. V prihodnosti si želimo, da bi ustvarjalnost in inovativnost prispevali k blaginji vseh v varnem in zdravem okolju.

Jurman (2004) trdi, da je ustvarjalnost temeljna antropološka funkcija, brez katere človek ne bi bil to, kar je. Gre za eksistenčno funkcijo, ki opredeljuje smisel življenja in obstajanja ter se izraža skozi človekovo delovanje. Skozi ustvarjalnost se človek potrjuje, ne glede na smotrnost ali nesmotrnost njegove dejavnosti. Ustvarjalnost je prisotna v vseh oblikah človeškega delovanja, njen največji izraz pa je v rezultatih posameznikovega dela.

Ustvarjalnost lahko obravnavamo s treh vidikov – procesa, osebe in produkta. Tradicionalno so raziskovalci ločeno preučevali vsak vidik, danes pa se nagibajo k njihovi integraciji. Vidik procesa in osebe sta eksperimentalna oziroma korelacijska pristopa, ki preučujeta kognitivne procese in osebnostne lastnosti ustvarjalcev. Vidik produkta, kot najstarejši in vivo pristop, analizira ustvarjalne stvaritve ter ustvarjalnost razume kot stohastični proces, ki vključuje kombinatoriko, verjetnost in srečo. Članek združuje sodobna spoznanja vseh treh vidikov za celovitejše razumevanje ustvarjalnosti (Opaka, 2008).

Marentič Požarnik (2000) trdi, da elementi ustvarjalnega mišljenja vključujejo divergentno mišljenje, ki omogoča iskanje različnih rešitev problema ter vključuje izvirnost, fleksibilnost in

fluentnost. Pomembno vlogo ima tudi ustvarjalna domišljija, ki omogoča oblikovanje novih konceptov in povezovanje znanih stvari na nov način. Ključna sta še sposobnost odkrivanja problemov ter strpnost do nedoločenosti, ki omogoča sprejemanje alternativnih razlag. Ustvarjalno mišljenje vključuje tudi povezovanje oddaljenih idej in pojavov, ki na prvi pogled nimajo skupne povezave.

Ustvarjalnega človeka odlikujejo odprtost za izkušnje, visoka perceptivnost, tolerantnost do dvoumnosti, fluentno in izvirno mišljenje ter smisel za humor. Prav tako je naklonjen spremembam, ima široke interese, izraža nekonformizem in nekonvencionalnost, pogosto kaže boemski slog življenja ter je pripravljen tvegati. Ključni vlogi pri ustvarjalnosti imata tudi radovednost in vedoželjnost (različni avtorji, v Opaka, 2008, str. 85).

Ustvarjalnost je tesno povezana s pojmom inoviranja, saj je rezultat inoviranja Inovacija, ki omogoča razvoj konkurenčnih prednosti v poslovno-organizacijskih sistemih, izboljšanje procesov, kakovostnejše rezultate ter nižje stroške poslovanja. Predstavlja idejo, njeno zasnovo in model, ki lahko pripomore k izboljšanju obstoječih procesov. Inovacija v poslovno-organizacijskem sistemu ustvarja koristi z uresničitvijo invencije in prilagajanjem spremembam iz notranjega in zunanjega okolja. Razmerje med invencijo in inovacijo temelji na logičnem zaporedju ukrepov, ki vodijo od ideje do njene realizacije in koristi. Inoviranje se pojavlja kot odziv na problemske situacije v poslovno-organizacijskem sistemu, ki vplivajo na konkurenčnost in učinkovitost delovanja. Zaradi različnih vsebinskih in časovnih vplivov imata inoviranje in inovacija različno dinamiko pojavljanja in vplivanja (Uršič, 1996).

2.3.1 Ustvarjalnost in inteligentnost

Ustvarjalnost in inteligentnost sta medsebojno povezani, vendar njuna povezava ni enoznačna in je težko določiti točna stičišča vpliva ene na drugo. Hipoteza mejne vrednosti navaja, da inteligentnost vpliva na ustvarjalnost le do IQ-ja 120, nato pa postanejo ključni drugi dejavniki, kot je odprtost do novih izkušenj. Šolski sistem prepozna učence z nadpovprečnimi sposobnostmi in jih spodbuja k sodelovanju v tekmovanjih ter zahtevnejših projektih. Kljub temu Zoisova štipendija vse bolj temelji na ocenah namesto na dejanski talentiranosti. Raziskave kažejo, da je mogoče učni primanjkljaj nadomestiti z višjo ustvarjalnostjo, saj ta bolje

napoveduje uspeh v življenju kot inteligentnost, čeprav sta za optimalno delovanje pomembni obe (Hvastija, 2015).

Sternberg in O'Hara (1999) sta opredelila in zapisala pet možnih odnosov med ustvarjalnostjo in inteligentnostjo:

- ustvarjalnost kot podmnožica inteligentnosti,
- inteligentnost kot podmnožica ustvarjalnosti,
- njuno prekrivanje,
- enačenje obeh pojmov ter
- popolna nepovezanost med njima.

Gardner (1995) je razvil teorijo več inteligentnosti, ki vključuje sedem vrst:

- *lingvistična inteligentnost* – sposobnost besednega izražanja, razumevanja jezika in njegovih funkcij, pomembna pri pisanju, branju in govoru.
- *Logično-matematična inteligentnost* – sposobnost analitičnega razmišljanja, logike in reševanja problemov, ključna za znanstveno raziskovanje.
- *Prostorska inteligentnost* – sposobnost mentalne vizualizacije in orientacije v prostoru, pomembna pri vožnji, slikanju in oblikovanju.
- *Telesno-gibalna inteligentnost* – nadzor nad telesnimi gibi in spretnost pri fizičnih dejavnostih, kot sta šport in ples.
- *Glasbena inteligentnost* – sposobnost ustvarjanja, prepoznavanja in izvajanja glasbe, občutljivost na ritem, melodijo in zvoke.
- *Interpersonalna inteligentnost* – sposobnost razumevanja in zaznavanja čustev, motivov ter namenov drugih ljudi, pomembna pri komunikaciji in vzpostavljanju odnosov.
- *Intrapersonalna inteligentnost* – sposobnost prepoznavanja in razumevanja lastnih misli ter čustev, kar omogoča samorefleksijo in čustveno uravnavanje.

Za boljše razumevanje sposobnosti je ključno preučiti procese, ki jih ljudje uporabljajo pri reševanju različnih problemov. Psihološke študije se že dolgo ukvarjajo s tem vprašanjem, pri čemer uporabljajo različne metode in izraze za podobne pojave. Faktorske teorije so se osredotočale na razlike med inteligentnostjo in ustvarjalnostjo, medtem ko so kognitivno usmerjene šole raziskovale razlike v reševanju dobro in slabo opredeljenih problemov (Jaušovec, 2015).

Zaključili bi lahko s citatom Alberta Einsteina, ki je dejal: »Ustvarjalnost je inteligenca, ki se zabava.«

2.3.2 Ustvarjalnost in nadarjenost

Jurman (2004) trdi, da nadarjenost in inteligentnost nista enaki – nadarjeni se od inteligentnih razlikujejo predvsem po večji psihični energiji, ki jim omogoča premagovanje norm in predsodkov ter ustvarjanje novih idej. Medtem ko pri inteligentnih ljudeh prevladujejo logika, analitično mišljenje in načrtovanje, so za nadarjene značilni sintetično razmišljanje, intuicija, čustvena občutljivost, nekonformizem, moralna čvrstost in usmerjenost k enostavnim a inovativnim rešitvam. Inteligentnost je pri nadarjenih le del širše osebnostne dinamike, ki se zliva z njihovimi drugimi potenciali.

Nadarjenost, podobno kot ustvarjalnost, nima enotne definicije. Gre za potencial in zmogljivost otroka. Nadarjeni so tisti otroci in mladostniki, ki na različnih stopnjah izobraževanja izkazujejo visoke dosežke ali potencial na intelektualnem, ustvarjalnem, akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. Za optimalen razvoj potrebujejo prilagojene programe in aktivnosti poleg rednega šolskega kurikulumu (Travers idr., 1993, v Pregl, 2009).

Ustvarjalnost se kaže v sposobnosti otrok, da povezujejo nepovezane koncepte, ideje in izkušnje v nove konstrukte. Ustvarjalni otroci izstopajo po domiselnosti, duhovitosti, nekonvencionalnosti, radovednosti in sposobnosti iskanja različnih rešitev. Njihovo razmišljanje temelji na delovanju desne možganske hemisfere. Notranja motivacija spodbuja kreativnost, medtem ko jo zunanja motivacija zavira. Nadarjenost je potencial, ustvarjalnost pa proces, skozi katerega se nadarjenost izraža. Za njen razvoj so ključni ustrezno okolje, izzivi in psihološka varnost. Ker imajo otroci prožnejše miselne povezave med hemisferama, so naravno nagnjeni k znanosti in umetnosti. Korelacija med nadarjenostjo in ustvarjalnostjo je dobro znana, raziskava pa preverja, ali to velja tudi za učence določene šole (Arnuga, Kranjc in Sužnik, 2019).

Ena od najbolj pogosto uporabljenih definicij nadarjenosti izhaja iz ameriškega Zakona o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani otroci in

mladostniki tisti, ki izkazujejo visoke dosežke ali potencial na intelektualnem, akademskem, ustvarjalnem, vodstvenem ali umetniškem področju ter potrebujejo prilagojene programe za razvoj svojih sposobnosti. Definicija poudarja razliko med *splošno nadarjenostjo*, ki omogoča uspeh na več področjih hkrati, in *specifično talentiranostjo*, ki vodi do odličnosti na posameznih področjih. Prav tako opozarja, da nadarjeni učenci spadajo med učence s posebnimi potrebami, saj jim je treba zagotoviti ustrezno podporo in prilagojen pouk (Travers, Elliot in Kratochwill, 1993).

Bezić in drugi (2006) so zapisali, da Renzullijev trikrožni model nadarjenosti opredeljuje nadarjenost kot preplet nadpovprečnih sposobnosti, kreativnosti in osebnostnih lastnosti. Nadpovprečne sposobnosti vključujejo splošne (merljive s testi inteligentnosti) in specifične sposobnosti (ocenljive z opazovanjem). Kazalniki nadpovprečne kreativnosti so fluentnost, fleksibilnost, izvirnost mišljenja, radovednost in odprtost za nove izkušnje. Te sposobnosti ter osebnostne lastnosti ugotavljamo s testi kreativnosti in opazovalnimi tehnikami.

Glogovec in Žagar (1990) poudarjata, da nadarjeni otroci med 2. in 6. letom starosti najbolj izrazito pokažejo svoje osebnostne lastnosti in vedenje. Odlikujejo jih:

- razvite jezikovne sposobnosti,
- zgodnje bralno znanje,
- široka razgledanost, razumevanje vzročno-posledičnih odnosov,
- radovednost,
- dober spomin,
- samostojnost ter
- močan smisel za humor in domišljijo.

2.3.3 Ustvarjalno mišljenje

Ustvarjalno mišljenje je proces generiranja novih idej za reševanje problemov pri posamezniku. Ključni cilj ustvarjalnega razmišljanja je spodbuditi ljudi k iskanju čim več novosti, saj večje število idej povečuje možnosti za odkrivanje najboljših rešitev. Pri tem se uporabljajo različne tehnike ustvarjalnega dela, ki pomagajo posameznikom in skupinam sprožiti nove ideje. Pri ustvarjalnem teamskem delu je pomembno, da udeleženci med seboj asociativno spodbujajo ideje in sodelujejo pri iskanju rešitev. Ustvarjalnost skupine se začne s postavljanjem

problemov, saj je izvirnost pogosto bolj povezana s pravilno postavitvijo problema kot s samim iskanjem rešitev. Pravila ustvarjalnega razmišljanja tako spodbujajo odgovarjanje na postavljena vprašanja, vendar je ključnega pomena tudi določitev ustreznega problema, ki zahteva rešitev (Lipičnik, 1998).

Centa, Čurko in Kragič (2018) so mnenja, da sta kritično in ustvarjalno razmišljanje med seboj povezana in se med procesom razmišljanja prepletata. Kritično razmišljanje nam pomaga analizirati problem z različnih vidikov, medtem ko nam ustvarjalno razmišljanje omogoča iskanje inovativnih rešitev. Ustvarjalnost spodbuja odprtost do novih idej ter sprejemanje napak kot dela učnega procesa. Čeprav lahko ti dve obliki razmišljanja razlikujemo, ju v praksi ne moremo popolnoma ločiti, saj skupaj prispevata k učinkovitejšemu reševanju problemov.

Ustvarjalni proces poteka v dveh fazah: divergentni in konvergentni. V divergentni fazi se osredotočamo na ustvarjanje čim več idej, ne glede na njihovo kakovost ali uporabnost, saj lahko tudi iz slabih idej nastanejo dobre rešitve. V konvergentni fazi pa sledi evalvacija, izbira najboljših idej in dokončanje naloge (Beghetto, 2005).

Mayer (1991) zagovarja, da je ustvarjalno mišljenje pogosto povezano z divergentnim mišljenjem, katerega cilj je generirati čim večje število novih idej. Zanj so značilne prožnost, hitra obdelava velike količine idej ter izvirnost, ki se kaže v redkosti in nenavadnosti predlogov. Poleg tega izpostavlja tudi intuitivno oziroma globinsko mišljenje, ki izvira iz človekove podzvesti. Nenadne in nepričakovane rešitve ter inovativne ideje pogosto nastanejo v posebnih okoliščinah in stanjih zavesti, kar potrjuje individualne introspektivne izkušnje, kljub številnim spoznanjem psihološke znanosti o ustvarjalnem mišljenju. Prav tako poudarja, da bo raziskovanje tega področja vedno ostalo odprto in dinamično. Nove ideje nastajajo na prepletu zavestnega, zavednega, nezavednega in podzvestnega ter se iz individualnih duhovnih konceptov preoblikujejo v univerzalne in simbolne oblike, ki postanejo dostopne drugim. Ko se ustvarjalni proces zaključi, se te ideje materializirajo in postanejo nov, trajen del človeške civilizacije.

Divergentno mišljenje je temelj ustvarjalnosti, saj ne išče ene same rešitve, temveč spodbuja iskanje čim več različnih možnosti. Gre za razhajanje misli in odmikanje od ustaljenih poti, kar je značilno za ustvarjalne procese v različnih področjih, kot so pisanje, arhitektura in umetnost.

Omejitve pri tem mišljenju predstavljata le razpoložljiv čas in domišljija. Divergentno mišljenje lahko ponazorimo s slikarskim platnom, kjer umetnik brez načrta spontano razvija in povezuje ideje (Likar 2002).

Ustvarjalnost je neločljivo povezana z učenjem. Kadar koli se posameznik loti nove naloge, je vpletena določena stopnja ustvarjalnosti. Na *mini U* ravni ustvarjalnosti to, kar nekdo ustvari, morda ni revolucionarno, vendar je zanj novo in pomembno. *Mali U*-raven ustvarjalnosti odraža rast iz *mini U* ravni. S primernimi povratnimi informacijami pride do napredka in tisto, kar je bilo ustvarjeno, lahko pridobi vrednost tudi za druge. Na tej ravni ima posameznik sposobnost ustvarjati na profesionalni ravni in v profesionalnem okolju. Do te točke je običajno prišel po dolгих letih namerne vadbe in usposabljanja. Vendar pa ne more vsakdo na *Pro U* ravni preživeti zgolj s svojo ustvarjalnostjo, čeprav je to pogosto cilj tistih, ki dosežejo to raven. Tisti na *veliki U* ravni bodo zapisani v zgodovinske knjige. Ta raven vključuje vrednotenje celotne kariere in celotnega ustvarjalnega opusa posameznika, pri čemer se to delo primerja z deli drugih velikih ustvarjalcev, da se določi njegov pomen in vpliv (Kaufman in Beghetto, 2009).

2.3.4 Postopek in tehnike ustvarjalnega mišljenja

Jambrovič (2005) je zapisala, da je ustvarjalno mišljenje povezano z več fazami, ki se pojavljajo med ustvarjanjem novih idej po sledečem postopku:

- *priprava (preparacija)*: V tej prvi fazi se posameznik seznaja z materijo in poskuša razumeti problem. Mišljenje poteka v dveh smereh: neusmerjeno in naključno, ter usmerjeno, ko se raziskuje in opredeljuje problem.
- *Frustracija*: Pojavi se, ko oseba ne more rešiti problema, kar povzroči občutke izzvanosti, jeze, razočaranja in dvoma v reševanje problema.
- *Inkubacija*: To je obdobje, v katerem mišljenje "miruje", vendar zorijo predhodno zbrani podatki. Faza je lahko zelo kratka ali zelo dolga, pri nekaterih ustvarjalcih celo več let.
- *Razsvetlitev (iluminacija)*: V tej fazi se ideja porodi nenadoma in nepričakovano, pogosto v obliki "aha" trenutka.
- *Preverjanje nove ideje*: To je konvergenten proces, kjer na osnovi znanstvenih dokazov potrdimo ali ovržemo novo rešitev problema.

- *Izpeljava*: Po nekaterih avtorjih, kot je John Sculler, vključujemo tudi to fazo, ki predstavlja dokončno uresničitev in odpravo problematičnega stanja.

Ta proces ustvarjalnega mišljenja omogoča razvijanje novih idej in rešitev skozi več korakov, ki se prepletajo in dopolnjujejo.

Pečjak (1987) je zapisal, da so tehnike ustvarjalnega mišljenja lahko individualne ali skupinske, vsaka pa ima svoje prednosti in slabosti. Skupinske tehnike spodbujajo udeležence, da si med seboj izmenjavajo ideje, kar povečuje ustvarjalnost in omogoča nastanek večjega števila raznolikih rešitev. Individualne tehnike so namenjene posamezniku, ki deluje samostojno, brez pomoči drugih oseb. Tehnike ustvarjalnega mišljenja so razdeljene v tri glavne skupine:

- *analitične tehnike* so primerne za razčlenjevanje problema na posamezne elemente, ki jih nato kombiniramo v iskanju rešitve. Te tehnike vključujejo analizo in sintezo, kar je del konvergentnega mišljenja. Nekateri avtorji menijo, da so te tehnike manj ustvarjalne. Med analitične tehnike spadajo prisilne povezave, morfološka analiza in zbiranje atributov.
- *Celostne (holistične) tehnike* spodbujajo ustvarjanje celostnih idej in hitro spreminjanje odnosov v situaciji, brez potrebe po analizi in sintezi. Tehnike temeljijo na intuiciji in divergentnem mišljenju. Med njimi so nevihta možganov, zapisovanje idej in druge.
- *Kombinirane metode* vključujejo tako analitične kot celostne principe. Te tehnike zahtevajo natančno analizo problema ter iskanje rešitev skozi analogije. Prva faza teh metod poteka analitično, medtem ko druga faza vključuje celostno mišljenje.

Berganc in Krč (2021) sta zapisala, da tehnike ustvarjalnega razmišljanja lahko delimo na individualne in skupinske:

- *individualne tehnike*: uporablja jih posameznik, brez kombiniranja z drugimi.

Skupinske tehnike: udeleženci sodelujejo in si medsebojno spodbujajo ustvarjalno razmišljanje, kar vodi v raznolikost mišljenja.

Sefertzi (2000) je zapisal, da ustvarjalne tehnike lahko razvrstimo v več kategorij. *Analitične tehnike* sledijo strukturiranemu zaporedju korakov in so primerne za specifična, analitična vprašanja (npr. tehnika 5W). *Intuitivne tehnike* so manj strukturirane in primerne za slabše definirane probleme (npr. pobožne želje, kolaž).

Ločimo tudi *individualne* in *skupinske tehnike* – individualne spodbujajo intuicijo in odpravljajo strah pred neuspehom, medtem ko skupinske temeljijo na timskem sodelovanju in dinamiki. Razdelitev ni stroga, saj lahko nekatere skupinske tehnike uporabljamo tudi individualno. Nazadnje obstajata *divergentno* in *konvergentno* mišljenje. Divergentno spodbuja generiranje številnih idej in alternativ, medtem ko konvergentno pomaga prečistiti nabor idej in izbrati najbolj inovativne. Obe vrsti mišljenja sta v ustvarjalnem procesu komplementarni.

Spodbujanje ustvarjalnega in inovativnega mišljenja vključuje sposobnost razmišljanja "izven okvirjev" (lateralno mišljenje) ter iskanje novih, izvirnih rešitev. Pri tem so koristne različne učne strategije, kot so drevo rasti, ribja kost, igra vlog, metoda šestih klobukov, simulacije in reševanje ugank, ki ljudem omogočajo drugačen pogled na probleme in spodbujajo inovativno pridobivanje znanja Brodnik (2020).

McFadzean (2000) ustvarjalne tehnike razvršča glede na njihov vpliv na posameznikove ali skupinske poglede (paradigme):

- *tehnike, ki ohranjajo paradigme* so primerne za manj izkušene time, saj ne zahtevajo veliko domišljije in ne povzročajo nelagodja. Njihove rešitve niso zelo inovativne, a so varne in enostavne. Sem spadajo viharjenje možganov, pisno viharjenje možganov in besedni diamant.
- *Tehnike, ki premikajo paradigme* spodbujajo razmišljanje iz različnih zornih kotov, kar lahko manj izkušene udeležence spravi v zadrego. Kljub temu omogočajo bolj izvirne rešitve s prisiljenimi asociacijami in nepovezanimi stimulatorji. Primeri so metafore, viharjenje vlog in obratne domneve.
- *Tehnike, ki podirajo paradigme* so najizvirnejše, a za nekatere udeležence tudi neprijetne, saj zahtevajo popolno spremembo miselnih vzorcev. Uporabljajo slike, igranje vlog in predstavljanje. Primeri so pobožne želje, obogatene slike in kolaži.

2.3.5 Vzpodbujanje ustvarjalnega mišljenja in kriteriji ustvarjalnosti

Mnenja znanstvenikov o ustvarjalnem mišljenju se razlikujejo – nekateri menijo, da je ustvarjalnost redka sposobnost, ki jo ima le peščica ljudi, medtem ko večina verjame, da jo

lahko razvije vsak posameznik. Za spodbujanje kreativnega mišljenja je ključnih več dejavnikov:

- *notranja motivacija* – posameznik se mora sam motivirati, da postane ustvarjalen na določenem področju.
- *Prilagodljivost pravil* – pravila ne smejo omejevati ustvarjalnosti, kljub temu pa je pomembno postavljanje visokih ciljev in ohranjanje discipline.
- *Samozavest in samokritičnost* – treba je verjeti v vrednost ustvarjalnega dela in se ne ozirati na negativne kritike, ob tem pa ohraniti zdravo samokritičnost.
- *Izbor fokusnih točk* – osredotočanje na stvari ali ljudi, ki spodbujajo ustvarjalnost, tudi če jih drugi ne cenijo.
- *Uporaba analogij in divergentnega mišljenja* – hkrati pa ne gre zanemariti tradicij, četudi le zato, da se jim nasprotuje.
- *Podpora okolja* – iskanje somišljenikov, ki razumejo ustvarjalni proces, delijo podobne ideje in spodbujajo tveganje.
- *Znanje o področju* – izobraževanje o izbranem področju preprečuje ponavljanje že obstoječih idej.
- *Popolna osredotočenost* – predanost ustvarjalnemu projektu povečuje možnosti za inovativne preboje.

Te smernice pripomorejo k razvijanju ustvarjalnega mišljenja in izboljšanju sposobnosti iskanja novih idej (Funke, 2003).

Po Guilfordu (Melhorn, 2012) ima ustvarjalnost šest ključnih lastnosti, ki omogočajo posamezniku da razvija ustvarjalno mišljenje in učinkovito rešuje probleme:

- *občutljivost za problem* – sposobnost prepoznavanja in definiranja problema.
- *Fluentnost* – generiranje velikega števila idej v kratkem času.
- *Fleksibilnost* – sposobnost opuščanja ustaljenih načinov razmišljanja in iskanja novih perspektiv.
- *Ponovna opredelitev problema* – uporaba znanih objektov na nov način ter improvizacija.
- *Elaboracija* – prilagoditev in razvijanje ideje tako, da postane izvedljiva v realnosti.
- *Originalnost* – ustvarjanje edinstvenih in inovativnih rešitev.

2.3.6 Metode ustvarjalnega mišljenja

Vedno večja zahteva po inovativnosti prinaša potrebo po pospeševanju ustvarjalnega procesa. Vendar ustvarjalnosti ni mogoče izsiliti, temveč jo je mogoče le spodbujati. Obstajajo različne tehnike za aktiviranje možganov, ki lahko pomagajo pri generiranju idej, čeprav ne zagotavljajo njihove kakovosti. Kljub temu praksa kaže, da se med številnimi ustvarjenimi idejami pogosto najdejo tudi dobre in izjemne, vredne nadaljnjega raziskovanja in razvoja. Zato je ključnega pomena, da je prva faza inovacijskega procesa – generiranje idej – izvedena čim bolje, saj omogoča izbor najbolj obetavnih konceptov za nadaljnji razvoj in uporabo (Likar idr., 2013).

Metoda pobožnih želja spodbuja uporabo domišljije in fantazije, saj moderator poudari, da je vse mogoče. S postavljanjem fantazijskih stavkov o prihodnosti in iskanjem načinov, kako jih doseči, udeleženci ustvarijo inovativne ideje, ki jih lahko uporabijo za reševanje dejanskega problema. Postopek vključuje:

- vsak udeleženec postavi fantazijske stavke o prihodnosti, na primer: »V prihodnosti bi bilo super, če bi...«.
- Udeleženci preverijo te izjave in poiščejo rešitve za dosego takšnega stanja.
- Na koncu povežejo generirane ideje z osnovnim problemom (Levačič, 2016).

Metoda šestih klobukov razmišljanja (Bednjanič v Hancock, 2021) se uporablja pri možganski nevihti in sestankih za izboljšanje komunikacije. Udeleženci prevzemajo različne vloge z "nadetjem" določenega klobuka, kar omogoča pogled na problem iz različnih zornih kotov ter celovitejše in bolj uravnoteženo razmišljanje o problemih.

Klobuki so razdeljeni po barvah:

- *moder klobuk* vodi in usmerja razpravo.
- *Bel klobuk* se osredotoča na dejstva in raziskave.
- *Rumen klobuk* poudarja prednosti in priložnosti.
- *Rdeč klobuk* izraža čustva in intuicijo.
- *Zelen klobuk* spodbuja ustvarjalne ideje brez kritike.
- *Črn klobuk* analizira slabosti in tveganja.

Gordonova metoda je podobna možganski nevihti, vendar izloča čustvene odzive. Člani skupine niso seznanjeni s pravim namenom, temveč dajejo predloge zgolj glede na problem, ki jim ga postavi vodja. Pravi namen jim vodja razkrije šele na koncu. Ker udeleženci ne poznajo

namena, so ideje bolj originalne, kar je največja prednost te tehnike. Usposobljenost vodje je ključna, saj mora uravnovežiti širino problema z ustvarjalnostjo idej in dosego konkretnih rezultatov (Krajnc, 2012).

Metoda igre vlog (Tran, 2025) je tehnika, ki se uporablja v različnih izobraževalnih kontekstih, od vrtca do visokošolskega izobraževanja, za izboljšanje učnih izkušenj. Edinstvena je zaradi naslednjih lastnosti:

- *simulacija resničnih situacij*: udeleženci prevzamejo posebne vloge in sodelujejo v scenarijih, ki posnemajo resnične izkušnje.
- *Raziskovanje različnih perspektiv*: z igranjem vlog udeleženci pridobijo vpogled v motivacijo, izzive in odločanje drugih.
- *Takojšnja povratna informacija*: po vsakem scenariju udeleženci prejmejo konstruktivne povratne informacije, kar omogoča stalno izboljševanje učnega procesa.

Metoda prisilnih povezav temelji na naključnem povezovanju elementov, ki običajno ne bi bili povezani. Uporablja se za iskanje novih idej, zlasti kadar problem še ni jasno opredeljen. Primer je izbira naključnih terminov iz določenega področja (npr. psihologije) in njihova ustvarjalna povezava, kar spodbuja nov način razmišljanja. Primerna je za individualno uporabo ali majhne skupine (2–4 člani), kjer udeleženci drug drugega spodbujajo k izvirnosti. Uporablja se v akademskih in raziskovalnih okoljih za iskanje idej za diplomske naloge ali znanstvene hipoteze (Pečjak, 1987).

Levačič (2016) je zapisal, da **metoda viharjenje vlog** izhaja iz viharjenja možganov, kjer ideje generiramo skozi oči različnih oseb (zgodovinskih, aktualnih, namišljenih). S spremembo perspektive se odpremo novim idejam in možnostim. Tehnika je uporabna, ko se posamezniki počutijo ovire pri izražanju idej, saj jih lahko izrazijo v imenu druge osebe, kar odstrani nelagodje in odpravi lastne omejitve v razmišljanju. Postopek vključuje:

- klasično viharjenje možganov, kjer se zbere 20–30 idej, ki jih napišemo na post-it listke.
- Izbira znane osebe (zgodovinske, aktualne, fiktivne) in zapis ključnih lastnosti.
- Generiranje idej skozi oči izbrane osebe, z uporabo fraz kot so »Moj lik bi rekel, da...« ali »Kot oseba X pravim, da...«.
- Ideje se zapisujejo na post-it listke ali izgovarjajo verbalno.

Pri **metodi miselnih vzorcev** so žarkasti zapisi boljši od enosmernih, saj so privlačnejši, spodbudnejši in preglednejši. S krčenjem besed in podatkov na ključne informacije omogočajo boljše razumevanje, pomnjenje ter prihranijo čas pri zapiskih, branju in ponavljanju. Njihova odprtost omogoča stalno dopolnjevanje, kar spodbuja ustvarjalnost in izboljševanje. Miselni vzorci so učinkoviti pri učenju, povzemanju predavanj, pripravi seminarjev, predstavitev in reševanju težav. So vsestransko uporabni za izboljšanje rezultatov v različnih življenjskih področjih (Buzan in Buzan, 2005).

Možganska nevihta, ki jo je utemeljil psiholog Alex F. Osborn, je skupinska metoda za spodbujanje ustvarjalnosti in iskanje novih idej. Ključni pravili sta izključitev kritike in izbira odprtih mislecev namesto ozko usmerjenih strokovnjakov. Optimalna skupina šteje 6–12 članov, pri čemer najbolj nenavadne in koristne ideje pogosto nastanejo v skupinah z 8–10 udeleženci. Za uspeh je ključen dober vodja, ki spodbuja debato, usmerja tok idej ter preprečuje dominacijo posameznikov ali neheterogenost skupine zaradi hierarhičnih odnosov. Smiselno je vključiti tudi strokovnjake iz drugih področij, saj lahko njihova zunanja perspektiva vodi do inovativnih rešitev. Seansa traja 30–60 minut, vse ideje se zapisujejo na vidno mesto, saj lahko naknadna razmišljanja prispevajo k boljšim rešitvam (Likar idr., 2013).

Metoda snežne kepe, znana tudi kot verižno ali mrežno vzorčenje, je neverjetnostna tehnika, pogosto uporabljena v družboslovnih raziskavah za preučevanje težko dostopnih populacij. Deluje na podlagi napotitev prvih udeležencev, kar raziskovalcem omogoča povečanje vzorca in dostop do skritih ali marginaliziranih skupin. Ta metoda je še posebej učinkovita pri raziskovanju stigmatiziranih vedenj in specifičnih družbenih skupin (Abreu, 2023)

SCAMPER (Tran, 2025) je metoda za ustvarjanje idej, iskanje rešitev in za spodbujanje ustvarjalnega mišljenja, ki vključuje sedem pristopov:

- **S - Nadomestek**: Zamenjava elementov z drugimi za raziskovanje novih možnosti.
- **C - Združiti**: Kombiniranje različnih elementov ali idej za ustvarjanje novih rešitev.
- **A - Prilagodi**: Sprememba obstoječih idej, da se prilagodijo različnim kontekstom.
- **M - Spremeni**: Spreminjanje lastnosti elementov za izboljšanje ali povečanje njihovih značilnosti.
- **P - Uporabi v drugo uporabo**: Raziščite, kako obstoječe elemente uporabiti na drugačen način.

- **E - Odpraviti:** Odstranitev nepotrebnih elementov za poenostavitev ideje.
- **R - Vzvratno (preurejanje):** Spreminjanje zaporedja ali postavitve elementov za nove vpoglede.

Metoda Delfi temelji na strokovnem znanju in mnenjih ekspertov ter omogoča pridobivanje in usklajevanje skupnih ocen brez neposrednega stika med njimi. Strokovnjaki večkrat zapored odgovarjajo na vprašanja, pri čemer v naslednjih krogih nadgrajujejo svoja mnenja na podlagi prejšnjih rezultatov. Proces vključuje anonimne vprašalnike, analizo odgovorov in postopno približevanje konsenzu. Ključna prednost metode je njena zanesljivost kljub raznolikosti mnenj, saj omogoča objektivno primerjavo stališč in postopno oblikovanje skupnih ugotovitev (Urbanc, Perko in Petek, 2008).

Metoda lotosov cvet (angl. lotus blossom) uporablja vizualizacijo, proste asociacije in strukturiran pristop za generiranje idej in je primerna tudi za individualno uporabo. Izhaja iz osnovnega problema, ki ga razdelimo na teme ali komponente. Osnovna ideja se razvija v nove, kar širi perspektivo in odkriva nove rešitve. Postopek vključuje:

- skupina nariše lotosov diagram in zapiše osnovni problem v središče.
- V kroge okoli središča zapiše teme ali komponente, ki določajo problem (priporočeno število je 6-8).
- Vsako temo razdeli na 8 podtem.
- Postopek se ponovi, dokler diagram ni popolnoma izpolnjen (Levačič, 2016).

2.3.7 Ustvarjalno okolje

Ustvarjalnost je močno odvisna od okolja, v katerem posameznik deluje, pa tudi od njegovih osebnih predispozicij. Raziskave kažejo, da jo spodbujajo nova znanja, ideje, stiki in okolja. Prav kombinacija teh dejavnikov ustvarja pogoje za nastanek ustvarjalnih rezultatov (Matelič, Mali in Ferligoj, 2007).

Cencič in Štemberger (2017) trdita, da inovativna in ustvarjalna učna okolja vključujejo socialno, inkluzivno, interaktivno, virtualno ter fizično učno okolje. Preplet teh okolij omogoča sodelovanje, celostno učenje ter prilagajanje različnim učnim stilom in inteligentnosti otrok, kar spodbuja učinkovito in ustvarjalno pridobivanje znanja .

Otrokom je potrebno zagotoviti varno in spodbudno okolje, kjer se lahko prosto gibljejo in raziskujejo. Pomembno je, da imajo priložnosti za igro in učenje, ter da jim odrasli ponudijo različne materiale in dejavnosti, ki spodbujajo raziskovanje. Odrasli lahko postavljajo vprašanja, ki otroke spodbujajo k razmišljanju o svetu okoli sebe. Prav tako je pomembno, da omogočijo opazovanje in dokumentiranje otrokovega napredka skozi igro in učenje (Rotar, 1989).

Najpomembnejši dejavnik za spodbujanje ustvarjalnosti je interaktivno okolje, ki otrokom omogoča raziskovanje, izmenjavo idej ter sodelovanje, kar spodbuja njihov ustvarjalni razvoj (Neumann, 2007).

V sodobnem hitro spreminjajočem se svetu je ustvarjalnost postala ključna veščina, ki jo vse bolj cenijo tudi delodajalci. Zato je izobraževalni sistem ključnega pomena pri oblikovanju posameznikov z domišljijo, ustvarjalnimi idejami in sposobnostjo hitrega reševanja problemov.

Sodobno okolje spodbuja inovacije in prilagajanje, zato je ustvarjalno razmišljanje ključna veščina za uspešno vključitev na trg dela. Čeprav je pomen ustvarjalnosti v visokošolskem prostoru splošno priznan, raziskave kažejo, da njeno spodbujanje še vedno ni prednostna naloga izobraževalnih sistemov (Krsnik, 2023).

2.3.8 Ustvarjalnost v predšolskem obdobju

Kovač (2003) je zapisala, da ustvarjalne osebe odlikujejo radovednost, razigranost, izvirnost, samomotiviranost, nekonformizem, smisel za humor, čustvena občutljivost, perfekcionizem, naklonjenost do problemov in dobra samopodoba. Mnoge od teh lastnosti so prisotne že v zgodnjem otroštvu, njihov razvoj pa je odvisen od vplivov okolja. Otrok je po naravi ustvarjalen, raziskovalen in radoveden, njegove sposobnosti pa se lahko razvijajo ali ugašajo. Dokumenti, kot je Kurikulum za vrtce, poudarjajo pomen ustvarjalnosti kot temeljne vrednote ter njenega spodbujanja v vzgoji in izobraževanju.

Otroci so lahko ustvarjalni na enem področju, kar ne pomeni, da niso ustvarjalni na drugih; le včasih se na njih ne izražajo tako izrazito. Pomembno je, da odrasli spodbujamo otrokovo raziskovanje in eksperimentiranje ter krepimo njihovo samopodobo in samozavest. S tem se

otroci počutijo varne in pripravljene, da ustvarjajo tudi na področjih, ki jim niso tako blizu. V predšolskem obdobju otroci uživajo v malih stvareh, raziskovanju in odkrivanju, kar je ključnega pomena za njihov celostni razvoj (Zamernik, 2020).

Ustvarjalnost otrok ni enako izražena pri vseh, vendar jo lahko prepoznamo skozi njihovo vedenje, ki je oblika reševanja problemov. Reševanje problemov ni vedno enostavno, saj pogosto vključuje izzive, pri katerih ni vedno lahko najti rešitev. Pri majhnih otrocih se mora poudarek na ustvarjalnosti osredotočiti na proces nastajanja, ne zgolj na končni rezultat (Moran James, 1988).

Vidmar (2010) pravi, da se predšolski otrok uči izražati svoje izkušnje tako z jezikom kot z nejezikovnimi sredstvi ter hkrati razvija sposobnost razumevanja, kako druge osebe predstavljajo svoje izkušnje.

2.3.9 Vloga vzgojitelja

Vzgojitelji so otrokom vzor, saj jih otroci opazujejo, posnemajo in iz njih črpajo znanje. Fleksibilen, iznajdljiv in ustvarjalen vzgojitelj bo te lastnosti uspešno prenesel tudi na otroke, saj jih spodbuja k razmišljanju, raziskovanju in razvijanju lastnih sposobnosti (Kroflič, 2001).

Balažic (2015) trdi, da mora imeti vzgojitelj predšolskih otrok ustrezno strokovno izobrazbo in skrbeti za njihov celosten razvoj. Njegova naloga je spodbujati radovednost, samostojnost, samozavest, komunikacijo, razmišljanje in ustvarjalno izražanje otrok.

Vloga vzgojitelja v predšolskem obdobju je ključna, saj vzgojitelji preživimo veliko časa z otroki in jih spoznavamo. Pri načrtovanju naravoslovnih dejavnosti je pomembno, da upoštevamo individualnost otrok in jim nudimo izzive, ki so prilagojeni njihovim sposobnostim ter jih spodbujajo k raziskovanju in ustvarjanju. Pri tem nam pomagajo cilji iz Kurikuluma, vendar so ključno pomembni tudi naši osebni cilji, ki jih želimo doseči z dejavnostmi. Pomembno je, da se osredotočimo na manj ciljev, vendar tiste, ki jih bomo skupaj z otroki lahko dosegli. Otroci so pri tem dragocen vir idej, saj lahko skupaj razmislimo o tem, kaj bi želeli delati, in dejavnosti prilagodimo njihovim željam in potrebam (Zamernik, 2020).

Za spodbujanje ustvarjalnosti v vrtcu je ključno zastavljanje odprtih vprašanj in problemov, spodbujanje otrok k iskanju novih idej ter omogočanje različnih poti reševanja nalog.

Pomembno je varno učno okolje, kjer otroci brez strahu izražajo svojo ustvarjalnost. Vzgojitelj lahko z lastnim zgledom prispeva k ustvarjalnemu pristopu in spodbuja inovativnost v vrtcu Marentič Požarnik (2000).

Vztrajnost in potrpežljivost sta ključna za učenje, medtem, ko hitenje in površnost nista koristna. Odrasli smo za otroke vedenjski in učni vzor, zato je pomembno, da svojim dejanjem in odnosom pokažemo pravilne vrednote. Otroci nas posnemajo, zato jih moramo naučiti, da spoštujejo Zemljo. Namesto dolgotrajnih razlag bo otrok, ko bo videl naše dejanje, instinktivno razumel, zakaj je pomembno skrbeti za okolje, kot pri pripravi kompostnega kupa ali zbiranju starega papirja (Thomson, 1995).

Otroci v vrtcu preživijo velik del dneva, zato jim mora vzgojitelj omogočiti raznolike in prilagojene dejavnosti tako zunaj kot v zaprtih prostorih, da spodbuja njihov razvoj, učenje in pridobivanje novih sposobnosti (Zajec, idr. 2010).

Cemič (2008) trdi, da pri poučevanju predšolskih otrok ne smemo temeljiti le na besedni komunikaciji, saj še ne razumejo vseh besed in njihovih pomenov. Ker otrok doživlja svet predvsem skozi lastno telo in gibanje, je to ključno za njegov razvoj zaznav, predstav in pojmov. Vzgojitelj mora spremljati, analizirati in prilagajati dejavnosti posameznemu otroku, da mu zagotovi optimalne pogoje za učenje in razvoj.

Vzgojitelj mora biti strokoven, kritičen do svojega dela ter uporabljati različne pristope in metode. Spodbuja ustvarjalnost, sprejetost in uči otroke, da je drugačnost dobra. Najbolj učinkovito učenje v vrtcu temelji na aktivnosti, raziskovanju, upoštevanju interesov otrok ter prilagajanju težavnosti, s čimer ustvarja spodbudno učno okolje (Ugovšek, 2020).

Trampus (2012) trdi, da otroci oblikujejo svoje razumevanje sveta s povezovanjem novih izkušenj s predhodnim znanjem. Čeprav je proces konstruiranja znanja pri otrocih samostojen, ima vzgojitelj ključno vlogo pri zagotavljanju ustreznih orodij, podpore in usmerjanja. Njegova pričakovanja pomembno vplivajo na otrokov odziv, pri čemer se otroci pogosto močnejše odzivajo na prikrita pričakovanja kot na načrtovane zahteve.

Otroke je treba spodbujati k samostojnemu reševanju težav in iskanju različnih rešitev, namesto da jim odrasli takoj ponudijo odgovore ali rešijo problem namesto njih. Pomembno

je, da jih sprašujejo, kaj bi sami naredili, kaj so že poskusili in kdo bi jim lahko pomagal. S poslušanjem in usmerjanjem jim omogočajo razvoj lastnih strategij za premagovanje izzivov. Odrasli naj posredujejo le takrat, ko otrok resnično potrebuje pomoč. Pri tem je treba upoštevati, da imajo otroci drugačna pravila in vrednote kot odrasli, zato njihove rešitve niso nujno najboljše za otroka (Zupančič, 2018).

Ustvarjalnosti in inovativnosti ne bi smeli nikoli ocenjevati, temveč jih le spodbujati, razvijati in spremljati, saj sta ti veščini ključni za učni proces Brodnik (2020).

3 EMPIRIČNI DEL

Zupančič (2018) je zapisala, da premalo igre pri otrocih vodi v notranjo ohromljenost in pomanjkanje kreativnih zamisli, ki izhajajo iz domišljije. Pretirana skrb ovira razvoj samostojnosti, neodvisnosti in ustvarjalnega spopadanja z izzivi, ki jih prinaša vsakdanje življenje. Če otrok ves čas prejema navodila za igro in naloge, ter se od njega pričakuje preveč, to zavira njegov razvoj radovednosti in poguma. Otrokom je treba omogočiti, da sami iščejo rešitve, brez prekomernega usmerjanja ter jih spodbujati, da samostojno rešujejo težave in se učijo iz svojih napak. Pomembno je tudi, da otroku omogočimo refleksijo in odgovornost za svoja dejanja. Prekomerna uporaba elektronskih naprav in kopičenje materialnih dobrin pa lahko ovira otrokovo ustvarjalnost in razvoj domišljije.

Ustvarjalnost je del človekove osebnosti, ki je odvisna od posameznika. Opredeljena je kot kreativni proces, ki vključuje preobrazbo, reorganizacijo in inovativno kombinacijo elementov, kar vodi do novih funkcij in rešitev. Ustvarjalno mišljenje je prilagodljivo in omogoča iskanje izvirnih rešitev. Lastnosti ustvarjalnih posameznikov vključujejo izvirnost, radovednost, čustveno občutljivost, samozavest in željo po raziskovanju. Ustvarjalnost se pogosto izraža pri umetnikih in znanstvenikih, pomembno pa je tudi okolje, saj vpliva na motivacijo in razvoj ustvarjalnega mišljenja (Novak, 2024).

V preteklosti se je ustvarjalnost štela za lastnost redkih posameznikov, danes pa velja, da je dostopna vsem. Predšolski otroci so bolj ustvarjalni kot šolski, saj med socializacijo izgubijo spontanost. V vrtcu so bolj svobodni, šola pa jih usmerja, kar lahko zavira ustvarjalnost. Starši naj ne omejujejo ustvarjalnosti, ampak omogočijo svobodno otroštvo, kar pozitivno vpliva na njen razvoj, hkrati pa otroku omogočijo, da razvije tudi socialne veščine in razume družbene norme (Zupančič).

3.1 Hipoteze

Na podlagi raziskovalnih vprašanj smo si zastavili naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Vzgojitelji pri gibanju najbolj pogosto prepoznajo ustvarjalnost.

Hipoteza 2: Vzgojitelji/-ce starejše od 45 let najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost na področju umetnosti.

Hipoteza 3: Vzgojitelji imajo premalo znanja s področja ustvarjalnosti.

3.2 Raziskovalni vzorec

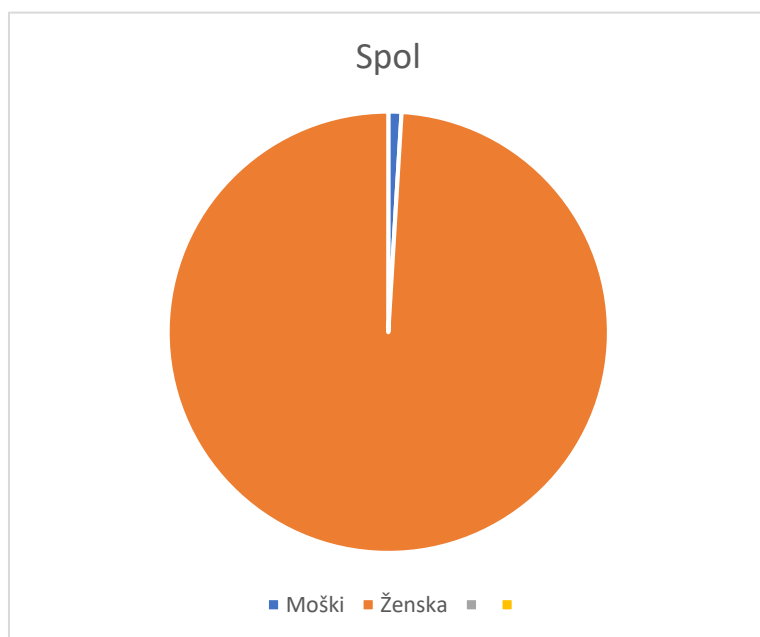
V dotični raziskavi je vsega skupaj sodelovalo 104 vzgojiteljev/-ic iz sedmih slovenskih vrtcev, kar pomeni reprezentativen vzorec, ki zajema širšo sliko o tem, kako vzgojitelji/-ce v različnih okoljih pristopajo k spodbujanju ustvarjalnosti pri otrocih. Od skupnega števila anketiranih je kar 103 vzgojiteljev/ic (99 %) opredelilo svoj spol kot ženski, medtem ko je le 1 vzgojitelj/-ica (1 %) izrazil svojo identifikacijo kot moški. Ta podatek, kot je razvidno v Preglednici 1, kaže na izrazito prevlado ženskega spola v poklicu vzgojitelja/-ice v slovenskih vrtcih, kar je v skladu z običajnimi statističnimi podatki, ki kažejo, da je poklic vzgojitelja/-ice v veliki meri ženski poklic.

Kljub temu, da je število moških vzgojiteljev v raziskavi minimalno, je ta podatek zanimiv z vidika razumevanja spolne sestave pedagoških timov in morebitnih vplivov, ki jih lahko ima spolna raznolikost na pedagoške prakse. Čeprav moški vzgojitelji predstavljajo majhen delež, so lahko pomembni vzorniki za otroke in prinašajo drugačen pristop k vzgoji, kar lahko obogati pedagoške metode in raznolike izkušnje v učnem okolju.

Sama sestava vzorcev, kjer prevladujejo ženske, ponuja tudi možnost nadaljnjih raziskav na temo, kako to spolno neravnotežje vpliva na pristop k ustvarjalnosti in razvoju otrok. Vprašanje, ki se postavi je, ali je prisotnost žensk v večjem številu povezana z določenimi pedagoškimi pristopi ali kako se lahko ta nesorazmernost odraža v pedagogiki, še posebej na področju spodbujanja ustvarjalnosti.

Preglednica 1: Spol udeležencev v anketi

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)
Moški	1	1%
Ženska	103	99%
SKUPAJ		100%

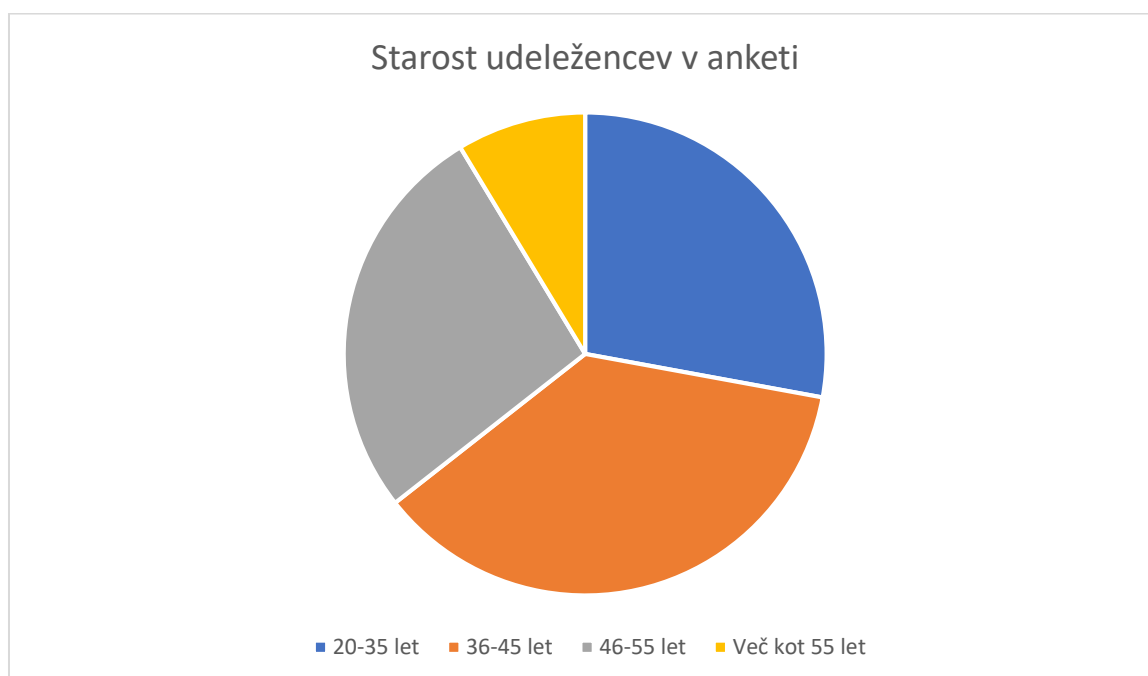
Graf 1: Spol

Preglednica 2: Starost udeležencev v anketi

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)
20-35 let	29	28 %
36-45 let	38	37 %
46-55 let	28	27 %
Več kot 55 let	9	9 %
Skupaj	104	100 %

V Preglednici 2 lahko vidimo podrobno strukturo raziskovalnega vzorca, iz katerega so razvidni ključni demografski podatki anketirancev, vključno z njihovo starostjo. Analiza starostnih skupin je pomembna, saj omogoča vpogled v to, kako različne starostne skupine zaznavajo in pristopajo k vprašanju ustvarjalnosti v vzgoji ter raziskovanju na splošno. Največ anketiranih (37 %) je bilo starih med 36 in 45 let. Ta starostna skupina je verjetno najštevilčnejša zaradi

srednje karierne faze, ko imajo vzgojitelji/-ce že dolgoletne izkušnje in pogosto stabilne delovne pogoje. Ta skupina anketiranih bi lahko nudila pomembne vpogleds v dolgotrajno izkušnjo v vzgoji ter njihovo sposobnost prepoznavanja in spodbujanja ustvarjalnosti v pedagoškem procesu. Po drugi strani pa je bilo najmanj anketiranih starih med 20 in 35 let (28 %). Ta starostna skupina vključuje mlajše vzgojitelje, ki se šele začenjajo uveljavljati na svojem poklicnem področju in so morda bolj nagnjeni k iskanju novih metod in pristopov, vključno z ustvarjalnostjo. Kljub temu so ti anketiranci v raziskavi zastopani v manjšem številu, kar lahko vpliva na interpretacijo njihovih stališč glede ustvarjalnosti in drugih pedagoških vprašanj. S temi podatki lahko analiziramo tudi vpliv delovnih izkušenj in starostnih skupin na prepoznavanje ustvarjalnosti v različnih področjih dejavnosti in na splošno v vzgoji.

Graf 2: Starost udeležencev v anketi

3.2.1 Pripomočki

Za namen raziskave smo oblikovali anketni vprašalnik. Vprašalnik je bil ustvarjen na spletnem portalu za ustvarjanje spletnih anket www.1ka.si. Vseboval je uvodni nagovor, kjer smo jih seznanili z namenom vprašalnika, dve demografski vprašanji in 6 vsebinskih vprašanj s setom pre - determiniranih možnih odgovorov, pri katerih so lahko izbrali več odgovorov. Pred aplikacijo smo vprašalnik dali preizkusiti šestim vzgojiteljicam, ki glede razumljivosti vprašalnika niso imeli komentarjev. Pri prvem vprašanju nas je zanimalo na katerem področju

dejavnosti v vrtcu vzgojitelji/-ce prepoznajo pri otrocih največ ustvarjalnosti, pri drugem na katerem področju dejavnosti v vrtcu omogočajo vzgojitelji/-ce otrokom največ ustvarjalnosti, pri tretjem na katerem področju dejavnosti v vrtcu vzpodbujajo vzgojitelji/-ce pri otrocih največ ustvarjalnosti, pri četrtem vprašanju nas je zanimalo zakaj po mnenju vzgojiteljev/-ic prihaja do odklonov prepoznavne, omogočanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti. Pri petem vprašanju nas je zanimalo strinjanje vzgojiteljev/-ic s trditvijo: Prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu se mi zdi pomembno. Šesto vprašanje se je nanašalo na znanje o stvarjalnosti in namreč kje so ga vzgojitelji/-ce največ pridobili. Zadnji dve vprašanji sta bili demografski, zanimal nas je spol anketiranih ter njihova starost. Anketni vprašalnih lahko vidimo v Prilogi 1.

3.2.2 Postopek zbiranja podatkov

S pomočjo spletnega portala www.1ka.si smo opravili obdelavo podatkov. Rezultate smo upodobili v obliki frekvenc in odstotkov.

3.2.3 Postopek obdelave podatkov

Po elektronski pošti smo prošnjo in povezavo do spletne ankete poslali sedmim vrtcem v Sloveniji. Zbiranje podatkov je potekalo od 6. 2. 2025 do 1. 3. 2025.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

V tem poglavju predstavljamo statistično analizo zbranih podatkov in podajamo ugotovitve glede pravilnosti postavljenih raziskovalnih hipotez.

4.1 Prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

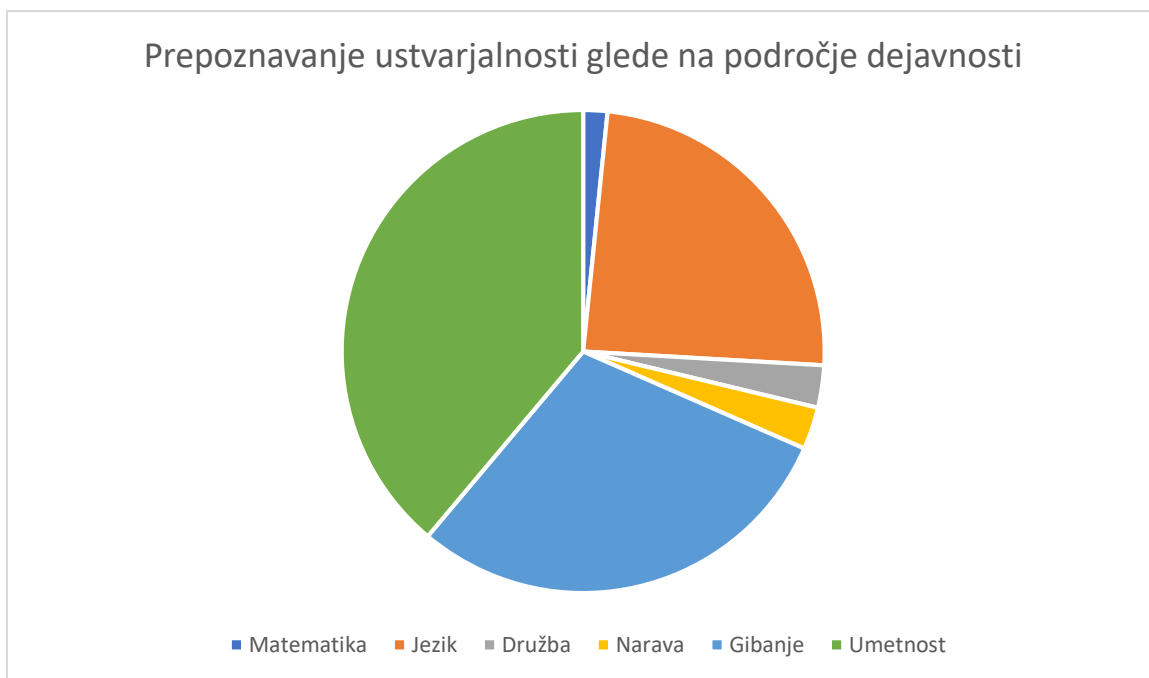
Pri delu v vrtcu je ključnega pomena, da ustvarjalnost prepoznamo, dopuščamo in vzpodbujamo na vseh področjih dejavnosti. Od vzgojiteljev/-ic je odvisno kolikšno pozornost bodo namenjali področjem za katere so mnenja, da sedaj ustvarjalnosti ne dajo priložnosti, oziroma da so to njihova šibka področja za prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti pri otrocih. V prvem delu raziskave nas je zanimala zastopanost ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti v vrtcu, saj smo želeli razumeti, katera področja dejavnosti najbolj spodbujajo kreativnost otrok. Na podlagi analize podatkov smo ugotovili, da ustvarjalnost prevladuje na področju umetnosti, kar je razvidno iz številnih primerov, kjer so otroci skozi likovno ustvarjanje, glasbo, ples in gledališče razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti. V drugem delu raziskave pa smo se osredotočili na vprašanje, ali obstajajo razlike v zaznavanju ustvarjalnosti na različnih področjih dejavnosti glede na starost vzgojiteljev/-ic. S tem smo želeli preveriti, ali imajo vzgojitelji/-ce različnih starostnih skupin različna stališča glede pomembnosti in prisotnosti ustvarjalnosti v določenih področjih dejavnosti.

Preglednica 3: Prepoznavanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Matematika	4	4 %	104
Jezik	60	58 %	104
Družba	7	7 %	104
Narava	7	70 %	104
Gibanje	73	70%	104
Umetnost	96	92%	104

SKUPAJ			104
--------	--	--	-----

Iz Preglednice 3 je razvidno, da vzgojitelji/-ce najbolj pogosto ustvarjalnost prepoznajo na področju umetnosti, kjer kar 92 % anketiranih meni, da ustvarjalnost prav tam prevladuje. To področje je torej najbolj prepoznavno kot tisto, kjer otroci največkrat izražajo svojo ustvarjalnost skozi različne umetniške dejavnosti. Po drugi strani pa najmanj ustvarjalnosti zaznavajo na področju matematike, kjer je zastopanost ustvarjalnosti bistveno nižja. To lahko kaže na to, da matematika v očeh vzgojiteljev/-ic pogosto predstavlja bolj strukturirane in logične naloge, kjer je manj prostora za ustvarjalni pristop, v primerjavi z bolj odprtimi in ekspresivnimi dejavnostmi, kot so umetnost in glasba. Razlike v zaznavanju ustvarjalnosti med starostnimi skupinami vzgojiteljev/-ic bodo dodatno obravnavane, da bi razumeli, ali starostna izkušnja vpliva na pristop in vrednotenje ustvarjalnosti v pedagoškem procesu.

Graf 3: Prepoznavanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

Preglednica 4: Dopuščanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

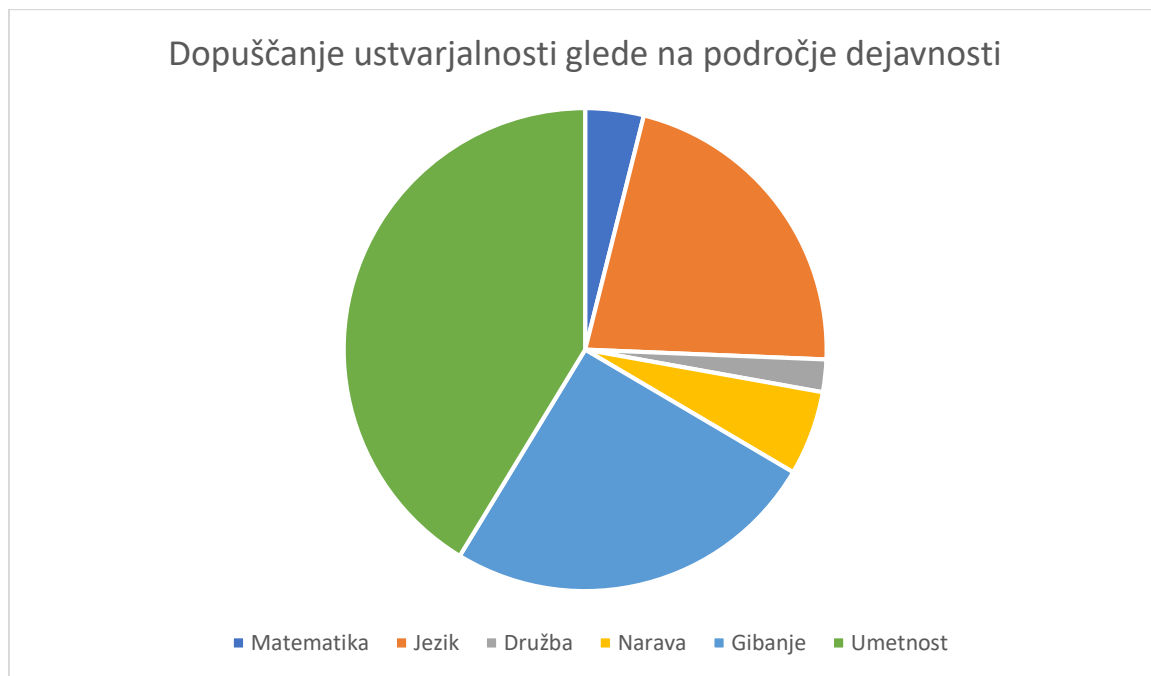
	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
--	------------------	-----------------	----------

Matematika	9	9%	104
Jezik	50	48%	104
Družba	5	5%	104
Narava	13	13%	104
Gibanje	58	56%	104
Umetnost	95	91%	104
SKUPAJ			104

Pri naslednjem vprašanju raziskave nas je zanimalo, na katerem področju dejavnosti vzgojitelji/-ce najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost, saj je to ključno za razumevanje, kako se ustvarjalnost vpeljuje v pedagoški proces in katere dejavnosti spodbujajo kreativnost otrok. Ustvarjalnost je pomemben element pri razvoju otrok, saj jim omogoča izražanje lastnih idej, čustev in misli na edinstven način. Iz Preglednice 4 je razvidno, da vzgojitelji/-ce največ prostora za ustvarjalnost dopuščajo na področju umetnosti, kar 95 % anketiranih pa se strinja, da je to področje, kjer je ustvarjalnost najbolj poudarjena. To lahko razumemo kot izraz zavedanja, da umetnost ponuja otrokom svobodo za raziskovanje različnih oblik izražanja, kot so likovno ustvarjanje, glasba, ples in gledališče. Na tem področju imajo otroci možnost razvijati svojo domišljijo in ustvarjalnost v odprtem in podpornem okolju, kar omogoča njihov celostni razvoj.

Po drugi strani pa najmanj ustvarjalnosti vzgojitelji/-ce dopuščajo na področju družbe, kjer je zgolj 5 % anketiranih prepoznalo večjo prisotnost ustvarjalnosti. To lahko nakazuje, da je področje družbe pogosto bolj usmerjeno v razvijanje razumevanja družbenih norm, pravil in vrednot ter bolj strukturirane aktivnosti, kjer je prostor za ustvarjalnost morda nekoliko omejen. Dejavnosti na tem področju so pogosto bolj usmerjene v pridobivanje specifičnih znanj in spretnosti, kot so sodelovanje, razumevanje skupnosti in zgodovine, ki morda ne zahtevajo enake mere kreativnosti kot področja, kot so umetnost, glasba ali šport.

Ta ugotovitev je pomembna, saj kaže na to, kako različna področja dejavnosti vplivajo na dojemanje ustvarjalnosti pri vzgojiteljih/-icah in kako so te dejavnosti vključene v vsakodnevno prakso vzgoje in izobraževanja.

Graf 4: Dopuščanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

Preglednica 5: Vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

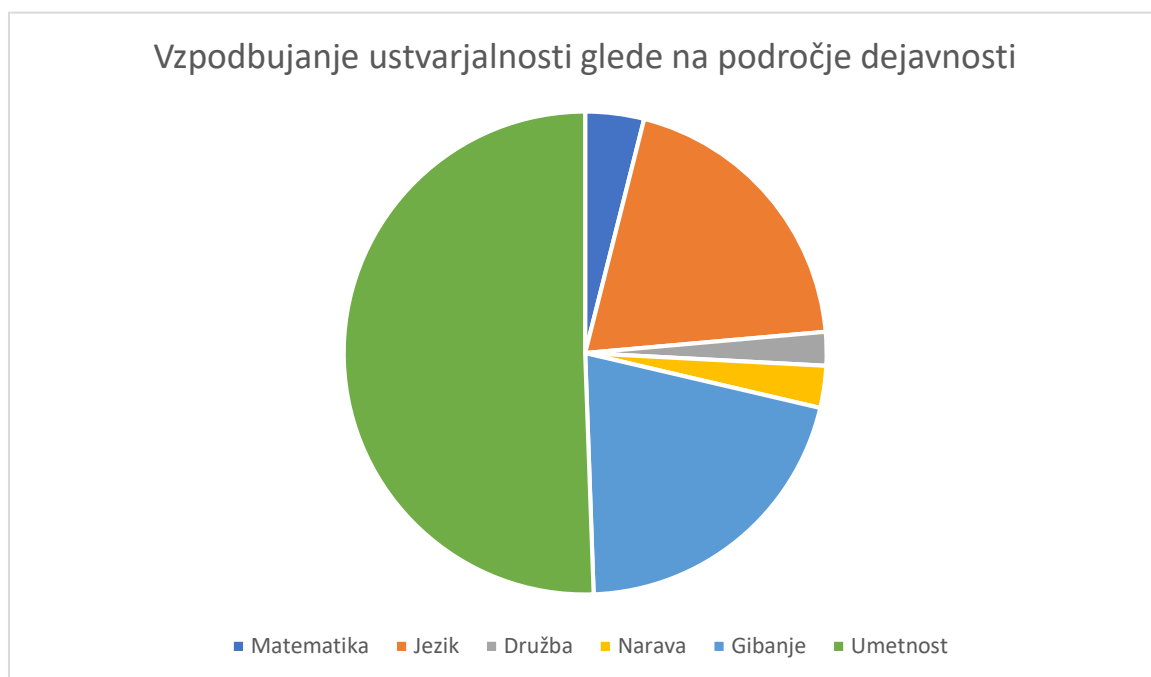
	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Matematika	7	7 %	104
Jezik	35	34 %	104
Družba	4	4 %	104
Narava	5	5 %	104
Gibanje	37	36 %	104
Umetnost	90	87 %	104
SKUPAJ			104

V Preglednici 5 lahko opazimo, da vzgojitelji/-ce najbolj pogosto vzpodbujajo ustvarjalnost na področju umetnosti, saj kar 30 % anketiranih navaja, da na tem področju najbolj spodbujajo ustvarjalne dejavnosti. To lahko razumemo kot odraz zavedanja, da umetnost ponuja širok spekter priložnosti za izražanje ustvarjalnosti pri otrocih. Na področju umetnosti imajo otroci priložnost za raziskovanje različnih umetniških tehnik, kot so risanje, slikanje, kiparjenje, ples, glasba in gledališče, kar jim omogoča svobodo za raziskovanje svojih domislic, občutkov in idej. Vzgojitelji/-ce se pogosto zavedajo, da umetnostni procesi omogočajo otrokom, da se izrazijo na edinstven način, kar spodbudi njihov ustvarjalni potencial in domišljijo.

Najmanj ustvarjalnosti vzgojitelji/-ce vzpodbujajo na področju družbe, kjer zgolj 4 % anketiranih navaja, da je ustvarjalnost tam najbolj prisotna. To lahko nakazuje, da dejavnosti na področju družbe, ki vključujejo spoznavanje družbenih norm, pravil, zgodovine ali sodelovanja v skupnosti, pogosto ne omogočajo enake svobode za kreativni izraz kot na drugih področjih, kot so umetnost ali narava. Na tem področju so aktivnosti pogosto bolj strukturirane in usmerjene v pridobivanje specifičnih znanj in spretnosti, kot so socialne veščine, razumevanje vrednot in običajev, ki zahtevajo manj ustvarjalnega pristopa.

Zanimiv je tudi podatek, da zelo poredko vzpodbujajo ustvarjalnost na področju narave, kjer je zgolj 5 % anketiranih menilo, da je ustvarjalnost tam prisotna. To morda kaže na to, da dejavnosti na področju narave, ki vključujejo raziskovanje naravnega sveta, lahko pogosto postanejo bolj osredotočene na praktične in znanstvene vidike, kot pa na spodbujanje ustvarjalnega izraza. Kljub temu pa narava ponuja številne možnosti za raziskovanje, igro in odkrivanje, ki bi lahko spodbujale ustvarjalnost, če bi se te dejavnosti pristopile z večjim poudarkom na domišljiji in eksperimentiranju.

Ta podatka nam ponujata vpogled v to, na katerih področjih vzgojitelji/-ce prepoznajo največji potencial za razvijanje ustvarjalnosti in kako te dejavnosti vplivajo na razvoj otrok v različnih kontekstih.

Graf 5: Vzpodbujanje ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti

4.2 Relevantnost zastopanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti

Ustvarjalnost je kompleksen proces, za katerega v predšolski dobi potrebujemo tudi znanje za uspešno prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje le-tega na vseh področjih dejavnosti.

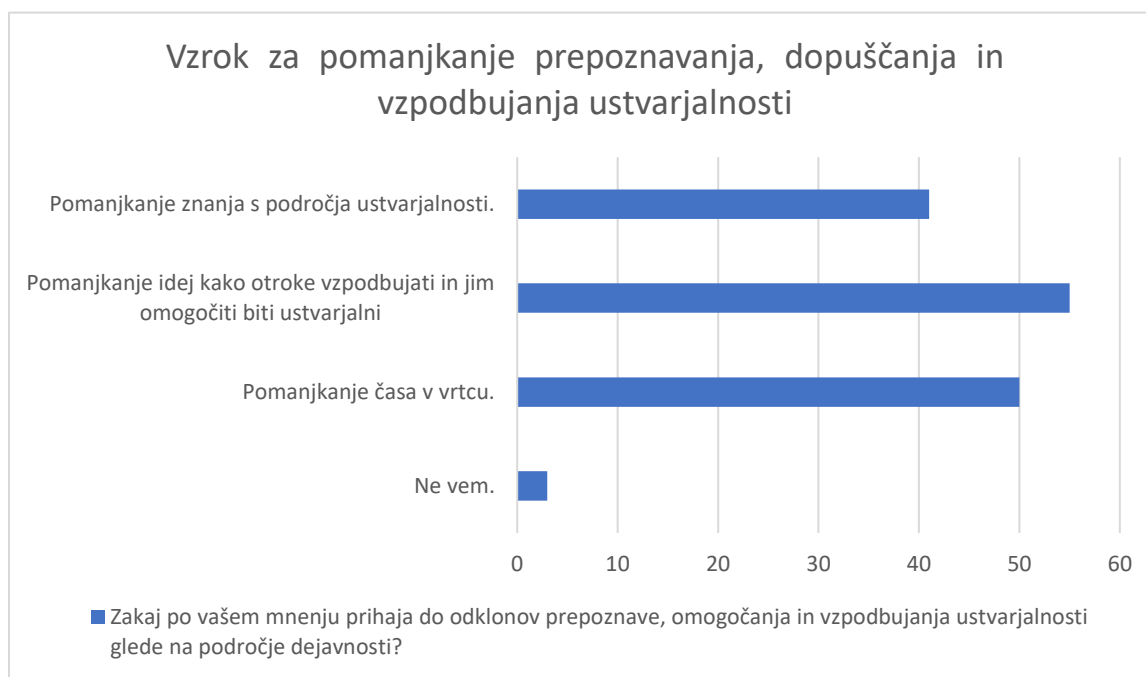
Preglednica 6: Vzrok za pomanjkanje prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Pomanjkanje znanja s področja ustvarjalnosti.	41	40%	104
Pomanjkanje idej kako otroke vzpodbujati in	55	53%	104

jim omogočiti biti ustvarjalni.			
Pomanjkanje časa v vrtcu.	50	48%	104
Ne vem.	3	3%	104
SKUPAJ			104

Po mnenju vzgojiteljev/-ic je za pomanjkanje prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti v vrtcu predvsem odgovorno pomanjkanje idej, kako otroke ustrezno vzpodbujati in jim omogočiti, da izrazijo svojo ustvarjalnost. Kar 55 % anketiranih meni, da je ključni dejavnik tega pomanjkanja ravno nezadostna zbirka idej in metod, kako kreativno pristopiti k delu z otroki. Vzgojitelji/-ce pogosto občutijo, da nimajo dovolj virov ali konkretnih primerov, ki bi jih usmerjali pri spodbujanju ustvarjalnosti. To pomanjkanje idej lahko povzroči, da se osredotočijo na bolj tradicionalne in manj kreativne dejavnosti, s čimer zmanjšajo število priložnosti za otrokov ustvarjalni razvoj.

Poleg tega se vzgojitelji/-ce srečujejo z izzivom pomanjkanja časa v vrtcu, kar je navedeno kot težava pri spodbujanju ustvarjalnosti pri kar 50 % anketiranih. Časovne omejitve so pogost dejavnik, zaradi katerega se ustvarjalnim dejavnostim pogosto ne posveča dovolj pozornosti. Vzgojitelji/-ce so včasih prisiljeni/-e usklajevati različne pedagoške naloge, kot so socialne veščine, osnovna znanja in priprava na šolo, kar pomeni, da ostanejo dejavnosti, ki spodbujajo ustvarjalnost, včasih na stranskem tiru. Pomanjkanje časa torej pogosto ovira globlje raziskovanje ustvarjalnih pristopov, saj se vzgojitelji/-ce osredotočijo na naloge, ki so časovno bolj omejene in usmerjene v pridobivanje specifičnih znanj.

Graf 6: Vzrok za pomanjkanje prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti

V Preglednici 7 lahko vidimo, da se vzgojitelji/-ce v 58 % popolnoma strinjajo s trditvijo, da je prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu izredno pomembno. Ta visoka stopnja soglasja kaže na široko zavedanje o tem, kako ključnega pomena je vključevanje ustvarjalnosti v vse pedagoške dejavnosti, saj ustvarjalnost spodbuja otrokovo kognitivno, čustveno in socialno rast. Vzgojitelji/-ce se zavedajo, da omogočanje ustvarjalnosti na različnih področjih ne prispeva le k razvoju otroške domišljije, ampak tudi k večji motivaciji in angažiranosti otrok v procesu učenja. S tem se otroci spodbujajo k raziskovanju novih idej, razvijanju kritičnega mišljenja ter iskanju novih rešitev, kar jim pomaga pri oblikovanju svojih edinstvenih pogledov na svet.

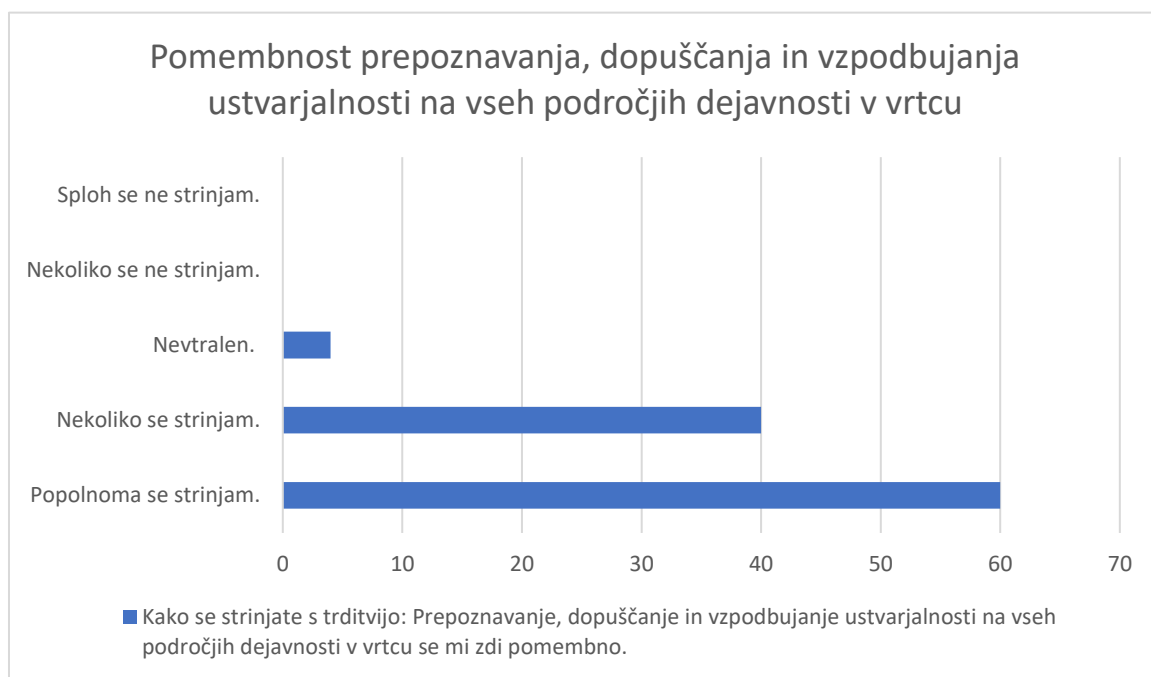
Poleg tega je pomemben podatek, da so le štirje (4 %) anketirani/-e vzgojitelji/-ce izbrali/-e nevtralen odgovor, kar kaže, da se velika večina vzgojiteljev/-ic zaveda pomembnosti ustvarjalnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu. Nevtralni odgovor je lahko posledica različnih razlogov, kot so pomanjkanje izkušenj ali konkretnih primerov za vključevanje ustvarjalnosti v vse dejavnosti, ali pa je to tudi posledica mnenja, da so določena področja dejavnosti bolj primerna za spodbujanje ustvarjalnosti kot druga.

Še posebej pomembno pa je to, da nihče (0 %) ni izrazil nasprotovanja tej trditvi, kar pomeni, da ni bilo nobenga/-e vzgojitelja/-ice, ki bi se popolnoma ne strinjal z idejo, da ustvarjalnost ne bi smela biti vključena v vse dejavnosti v vrtcu. To nakazuje, da je ustvarjalnost široko sprejeta kot ključni del pedagoškega pristopa, ki prispeva k celostnemu razvoju otrok. Razumevanje pomena ustvarjalnosti v vrtcu tako deluje kot temelj za spodbujanje bolj ustvarjalnih učnih okolij, kjer otroci lahko razvijajo svoje sposobnosti in potenciale na različnih področjih.

Preglednica 7: Pomembnost prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Sploh se ne strinjam.	0	0%	104
Nekoliko se ne strinjam.	0	0%	104
Nevtralen.	4	4%	104
Nekoliko se strinjam.	40	38%	104
Popolnoma se strinjam.	60	58%	104
SKUPAJ	104	100%	104

Rečemo lahko, da se vzgojitelji/-ce zavedajo kako pomembno je ustvarjalnost prepoznati, dopuščati in vzpodbujati na vseh področjih dejavnosti. V nadaljnje bi bilo smiselno vzgojiteljem/-icam omogočiti izobraževanja iz področja ustvarjalnosti na področjih, ki jih smatrajo kot šibka na primer matematika, narava in družba.

Graf 7: Pomembnost prepoznavanja, dopuščanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu

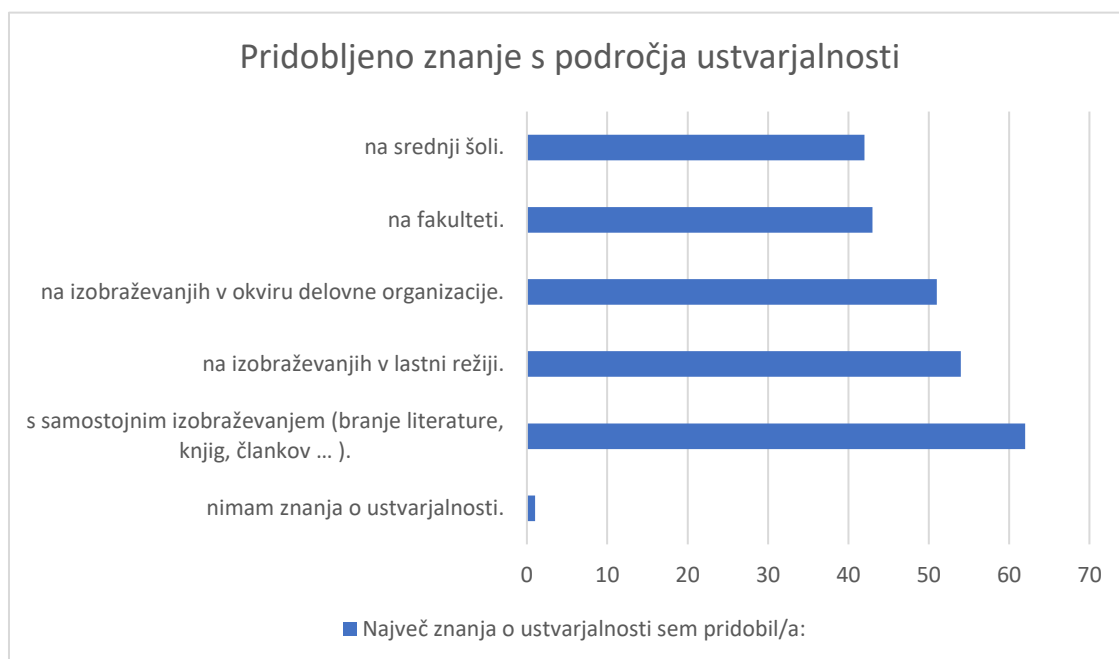
Preglednica 8: Pridobljeno znanje s področja ustvarjalnosti

	Frekvence (f)	Odstotek (%)	Veljavni
v srednji šoli.	42	40%	104
na fakulteti.	43	41%	104
na izobraževanjih v okviru delovne organizacije.	51	49%	104
na izobraževanjih v lastni režiji.	54	52%	104
samostojno izobraževanje (branje literature, člankov, knjig ...).	62	60%	104

nimam znanja o ustvarjalnosti.	1	1%	104
SKUPAJ			104

Vzgojitelji/-ce trdijo, da so največ znanja na področju ustvarjalnosti pridobili s samostojnim izobraževanjem, saj kar 62 % anketiranih navaja, da so se izobraževali predvsem s pomočjo branja literature, člankov, knjig in drugih virov kar lahko vidimo v Preglednici 8. To nakazuje, da so vzgojitelji/-ce zelo proaktivni pri iskanju informacij in virov, ki jim omogočajo poglobljeno razumevanje in uporabo ustvarjalnosti v pedagoškem procesu. Samostojno izobraževanje omogoča prilagodljivost, saj se vzgojitelji/-ce lahko posvetijo specifičnim temam in metodam, ki so jim najbolj relevantne za njihovo prakso, kar omogoča še boljše vključevanje ustvarjalnosti v vsakodnevne dejavnosti.

54 % anketiranih vzgojiteljev/-ic je znanje o ustvarjalnosti pridobilo tudi z izobraževanjem v lastni režiji. To vključuje delavnice, seminarje, spletna usposabljanja ali druge neformalne oblike izobraževanja. Te omogočajo vzgojiteljem/-icam, da se izpopolnijo na področju ustvarjalnosti, ne da bi nujno potrebovali/-e formalne izobraževalne programe. Tovrstna izobraževanja omogočajo hitro prilagodljivost in omogočajo vzgojiteljem/-icam, da se osredotočijo na specifična področja ustvarjalnosti, kot so umetnostne dejavnosti, inovativne pedagoške prakse ali ustvarjalni pristopi k učenju.

Graf 8: Pridobljeno znanje s področja ustvarjalnosti

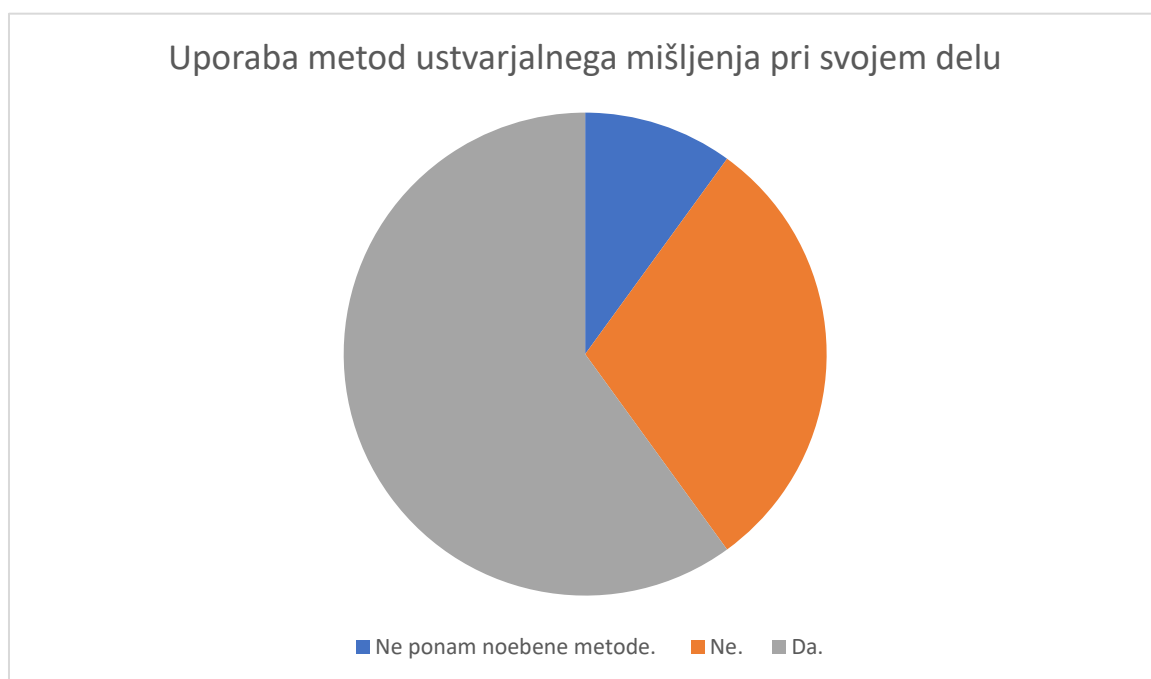
Preglednica 9: Uporaba metod ustvarjalnega mišljenja pri svojem delu

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)
Da.	62	60%
Ne.	31	30%
Ne poznam nobene metode.	11	10%
SKUPAJ	104	100%

Na vprašanje, ali vzgojitelji/-ce pri svojem delu uporabljajo katero od metod za spodbujanje ustvarjalnosti, jih je 61 (60 %) odgovorilo pritrdilno, kar kaže na precejšnjo prisotnost tovrstnih pristopov v vzgojno-izobraževalnem procesu. Kljub temu pa 31 (30%) anketiranih vzgojiteljev/-ic teh metod ustvarjalnega mišljenja ne uporablja, kar odpira vprašanje o razlogih za njihovo neuporabo – morda zaradi pomanjkanja časa, znanja ali ustreznih virov. Poleg tega se je 8 (10%) vprašanih opredelilo za odgovor, da teh metod sploh ne poznajo, kar nakazuje na

potrebo po dodatnem strokovnem izobraževanju in osveščanju o pomenu ustvarjalnosti v predšolski vzgoji, kar lahko vidimo v Preglednici 9.

Rezultati so pokazali, da večina vzgojiteljev uporablja metode za vzpodbujanje ustvarjalnega mišljenja, vendar še vedno obstaja velik delež tistih, ki jih ne vključujejo v svoje delo. Nekateri jih ne poznajo, kar poudarja potrebo po dodatnem strokovnem usposabljanju. To odpira vprašanje, kako vzpodbuditi vzgojitelju k uporabi metod ter na kakšen način jim približati koncept ustvarjalnosti.

Graf 9: Uporaba metod ustvarjalnega mišljenja pri svojem delu

Vzgojitelje/-ice smo prosili, da z eno besedo napišejo na kaj pomislijo ob besedi ustvarjalnost.

Dobili smo le nekaj odgovorov, ki so sledeči:

- domišljija,
- ples,
- ideje,
- vprašanja,
- svoboda,
- izražanje,
- razvijanje,
- učenje,

- slikanje,
- raziskovanje,
- vprašanja,
- pomnjenje,
- zanimanje,
- rast,
- glasba,
- ustvarjanje.

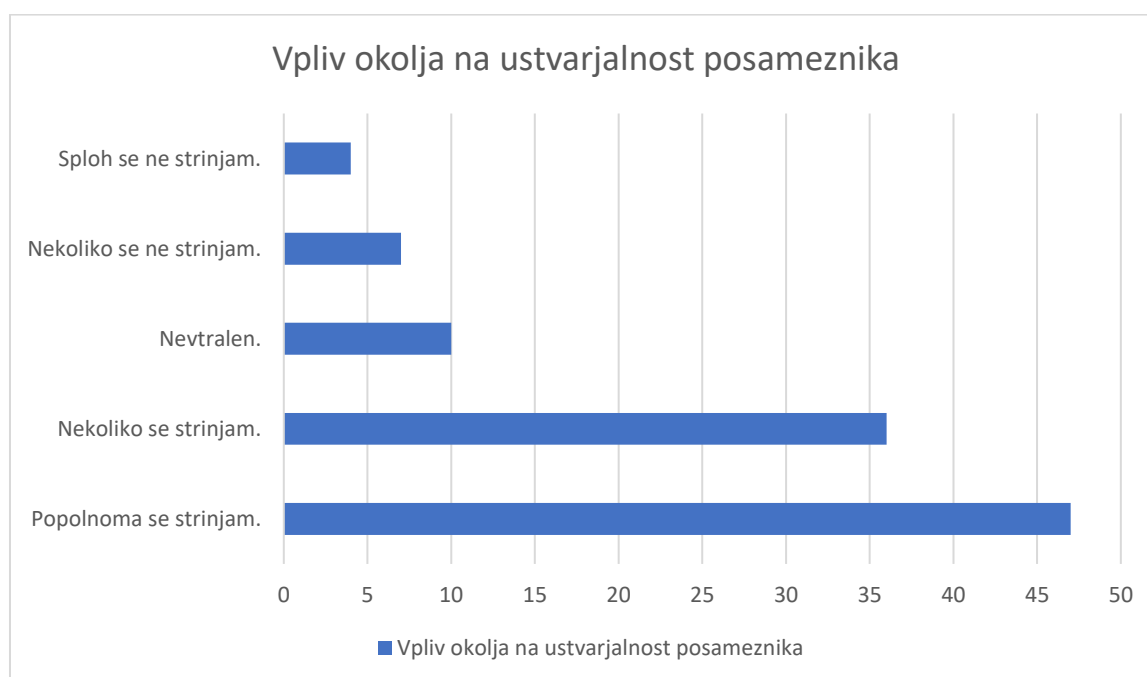
Odgovori kažejo na pestro in zanimivo dožemanje ustvarjalnosti med vzgojitelji/-icami. Nekateri jo povezujejo z umetniškim izražanjem (ples, glasba, slikanje), drugi z miselnimi procesi (vprašanja, raziskovanje, pomnjenje), spet tretji s širšim razvojem posameznika (svoboda, rast, zanimanje). To nakazuje, da ustvarjalnost v predšolski vzgoji ni omejena le na umetniške dejavnosti, temveč zajema tudi kognitivni in čustveni razvoj otrok. Kljub temu pa relativno majhno število različnih odgovorov odpira vprašanje, ali vzgojitelji ustvarjalnost v praksi resnično prepoznavajo, dopuščajo in spodbujajo v vseh njenih oblikah.

Preglednica 10: Vpliv okolja na ustvarjalnost posameznika

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Sploh se ne strinjam.	4	4%	104
Nekoliko se ne strinjam.	7	7%	104
Nevtralen.	10	10%	104
Nekoliko se strinjam.	36	37%	104
Popolnoma se strinjam.	47	49%	104
SKUPAJ	104	100%	104

Rezultati ankete kažejo, da večina vzgojiteljev prepoznava pomemben vpliv okolja na ustvarjalnost posameznika. Kar 49 % jih je izrazilo popolno strinjanje s trditvijo, da okolje vpliva na ustvarjalnost, dodatnih 37 % pa se s tem strinja vsaj delno kar lahko vidimo v Preglednici 10. To nakazuje, da se vzgojitelji zavedajo, kako pomembno je oblikovanje spodbudnega okolja, ki otrokom omogoča razvoj ustvarjalnega mišljenja, eksperimentiranje in izražanje idej. Po drugi strani 10 % vprašanih ostaja nevtralnih, kar lahko pomeni, da niso prepričani o neposrednem vplivu okolja ali pa menijo, da imajo večjo vlogo drugi dejavniki, kot so osebne lastnosti in prirojene sposobnosti. Manjši delež (10 %) vzgojiteljev se s trditvijo sploh ne strinja, štirje pa so izrazili popolno nestrinjanje. To odpira vprašanje, kakšne so njihove izkušnje in prepričanja glede ustvarjalnosti – morda menijo, da je ustvarjalnost prirojena in manj odvisna od zunanjih dejavnikov.

Ti rezultati poudarjajo potrebo po nadaljnjem raziskovanju, kako vzgojitelji v praksi dojemajo vlogo okolja pri spodbujanju ustvarjalnosti in kako lahko vrtci še dodatno izboljšajo pogoje za njen razvoj. Spodbudno okolje, bogato z različnimi materiali, spodbudnimi vprašanji ter možnostmi za svobodno izražanje, lahko namreč ključno prispeva k ustvarjalnemu razvoju otrok.

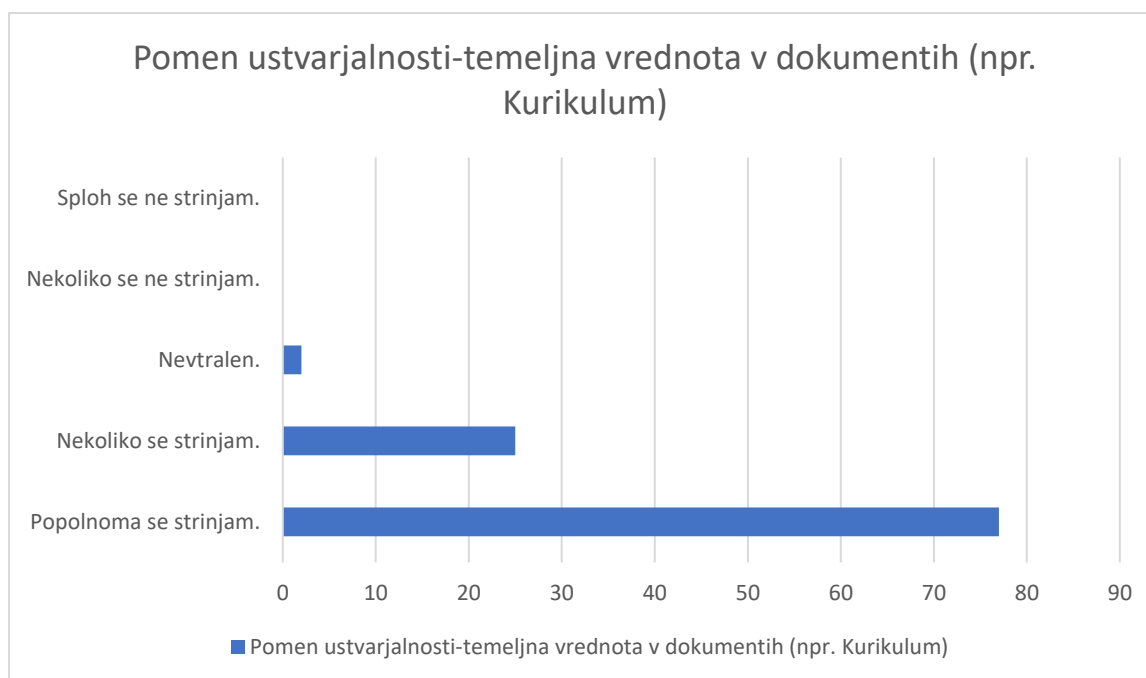
Graf 10: Vpliv okolja na ustvarjalnost posameznika

Preglednica 11: Pomen ustvarjalnosti-temeljna vrednota v dokumentih (npr. Kurikulum)

	Frekvenca (f)	Odstotek (%)	Veljavni
Sploh se ne strinjam.	0	0%	104
Nekoliko se ne strinjam.	0	0%	104
Nevtralen.	2	2%	104
Nekoliko se strinjam.	25	24%	104
Popolnoma se strinjam.	77	74%	104
SKUPAJ	104	100%	104

V Preglednici 11 rezultati jasno kažejo, da velika večina anketiranih vzgojiteljev/-ic prepozna pomen ustvarjalnosti kot temeljne vrednote v vzgoji in izobraževanju, kot ga poudarja Kurikulum za vrtce. Kar 77 % vprašanih se s tem popolnoma strinja, dodatnih 24 % pa se s trditvijo strinja vsaj delno. To pomeni, da se vzgojitelji/-ce zavedajo vloge, ki jo imajo uradni dokumenti pri usmerjanju pedagoškega dela in spodbujanju ustvarjalnosti pri otrocih. Le dva vzgojitelja/-ici sta bila/-i pri trditvi nevtralna/-i, kar bi lahko kazalo na manjšo seznanjenost s Kurikulumom za vrtce ali pa na prepričanje, da dokument sicer poudarja ustvarjalnost, vendar se to v praksi morda ne odraža dovolj močno. Pomembno je, da nihče od anketiranih ni izrazil nesoglasja s trditvijo, kar kaže na splošno soglasje glede pomena ustvarjalnosti v predšolski vzgoji.

Ti rezultati poudarjajo, da je ustvarjalnost v teoriji prepoznana kot ključna komponenta predšolske vzgoje, kar je skladno s smernicami in cilji Kurikuluma za vrtce. Vprašanje pa ostaja, kako se ta usmeritev dejansko uresničuje v vsakdanji praksi in v kolikšni meri imajo vzgojitelji ustrezna orodja, podporo in usposabljanja za učinkovito spodbujanje ustvarjalnosti pri otrocih.

Graf 11: Pomen ustvarjalnosti-temeljna vrednota v dokumentih (npr. Kurikulum)

Preglednica 12: Dopuščanje ustvarjalnosti na področjih dejavnosti glede na starost anketiranih

	Matematika	Jezik	Družba	Narava	Gibanje	Umetnost	Skupaj
20-35 let	3	18	1	3	16	26	29
36-45 let	2	18	1	3	22	34	38
46-55 let	2	12	2	6	16	26	28
Več kot 55 let	2	3	1	1	4	9	9

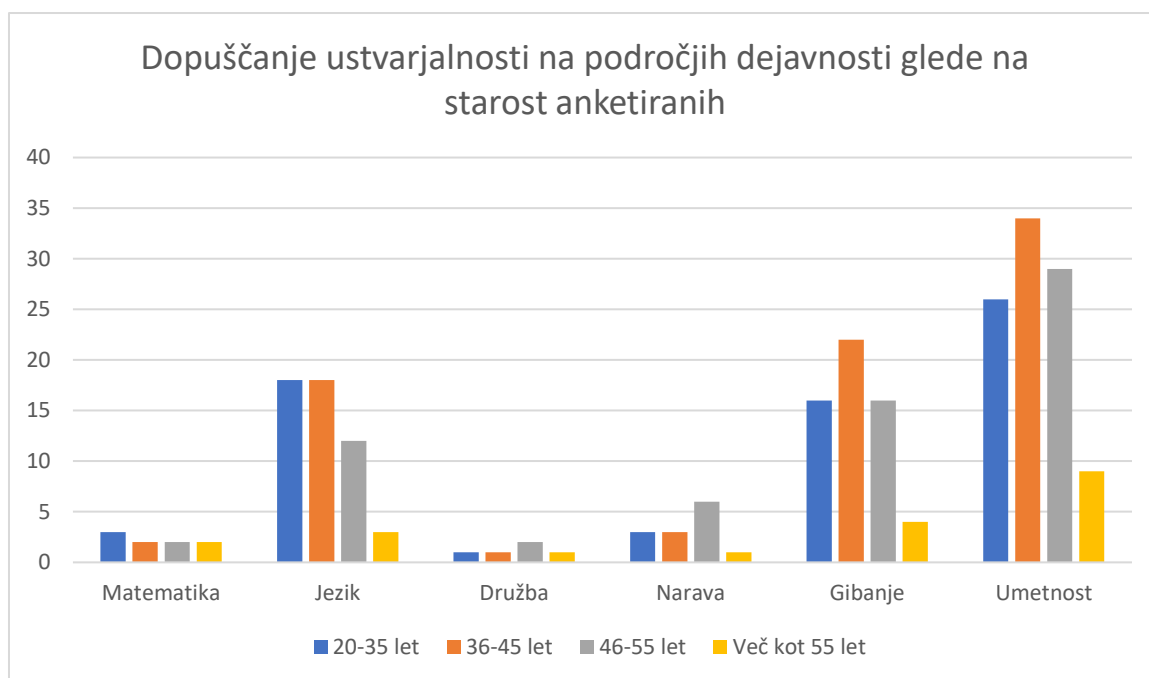
Vzgojitelji/-ce starosti nad 46 let najbolj pogosto ustvarjalnost dopuščajo na področju umetnosti, saj se jih je skupaj za to opredelilo kar 34. To nakazuje, da so vzgojitelji/-ce z več izkušnjami in daljšim stažem v vzgoji pogosto bolj naklonjeni/-e spodbujanju ustvarjalnosti na področju umetnosti, saj se morda bolj zavedajo njene pomembnosti za celostni razvoj otrok. Umetnost, kot področje, ki vključuje risanje, slikanje, kiparjenje, glasbo in ples, omogoča otrokom svobodo za izražanje svojih čustev, domišljije in idej, kar je ključnega pomena za njihov osebni in ustvarjalni razvoj. Vzgojitelji/-ce nad 46 let se morda bolj pogosto zatekajo k umetniškim dejavnostim, ker prepoznavajo njihov potencial za razvoj kreativnih sposobnosti in spodbujanje otrokovih naravnih talentov.

Po drugi strani pa ti/-e isti/-e vzgojitelji/-ce najmanj dopuščajo ustvarjalnost na področju narave (7), matematike (4) in družbe (3). To lahko nakazuje, da so ti/-e vzgojitelji/-ce morda manj osredotočeni/-e na vključevanje ustvarjalnosti v bolj strukturirana področja, kot sta matematika in družba. Na teh področjih dejavnosti je lahko večji poudarek na racionalnem in analitičnem razmišljanju. Na področju narave pa morda ni enakega poudarka na ustvarjalnem pristopu, saj so dejavnosti, kot so raziskovanje narave in osnovni ekološki koncepti, lahko bolj usmerjene v praktično izkušnjo in opazovanje, kar lahko zmanjša prostor za izrazito ustvarjalnost.

Vzgojitelji/-ce drugih starostnih skupin prav tako najpogosteje dopuščajo ustvarjalnost na področju umetnosti. To kaže na splošno prepoznavanje umetnosti kot področja, kjer se ustvarjalnost najbolje in najlažje razvija in spodbuja. Vzgojitelji/-ce iz vseh starostnih skupin se zavedajo, da umetnost ponuja širok spekter priložnosti za otrokov osebni in ustvarjalni razvoj ter omogoča raziskovanje različnih načinov izražanja.

Naslednje področje, na katerem vzgojitelji/-ce najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost, je gibanje, kar je opazno v vseh starostnih skupinah. Gibanje vključuje dejavnosti, kot so ples, športne igre in telesna dejavnost, ki so naravno povezana z ustvarjalnostjo, saj otrokom omogočajo svobodo za izražanje skozi telesno aktivnost. Gibanje je pogosto povezano z domišljijo in spontanostjo, saj otroci skozi igro in telesne dejavnosti razvijajo svojo koordinacijo, občutek za ritem ter telesno izražanje.

Na koncu pa je opazno, da vzgojitelji/-ce vseh starosti najmanj dopuščajo ustvarjalnost na področjih narave, matematike in družbe, kar je razvidno v Preglednici 12. To nakazuje, da se na teh področjih ustvarjalnost morda ne obravnava v enaki meri kot na drugih, bolj kreativnih področjih. Na področjih, kot so matematika in družba, kjer se pogosto poučujejo specifična znanja, vzgojitelji/-ce morda raje uporabljajo bolj strukturirane in ciljno usmerjene metode poučevanja, ki ne dopuščajo tolikšnega prostora za spontanost in kreativni izraz, kot ga omogočajo umetnost, gibanje ali druge bolj fleksibilne dejavnosti.

Graf 12: Dopuščanje ustvarjalnosti na področjih dejavnosti glede na starost anketiranih

5 ZAKLJUČEK

Naša raziskava se je osredotočila na zastopanost ustvarjalnosti glede na področja dejavnosti. Rezultati potrjujejo, da vzgojitelji/-ce najbolj pogosto prepoznajo ustvarjalnost na področju umetnosti kar je v skladu s pričakovanji, saj je umetnost naravno povezana z izražanjem in ustvarjanjem. Gibanje se je izkazalo kot drugo najpogostejše prepoznano področje ustvarjalnosti, vendar je umetnost tisto področje, kjer je ustvarjalnost po njihovem mnenju najbolj izražena oziroma jo najprej opazijo, kar pomeni, da hipoteza 1 ni bila potrjena.

Ugotavljamo, da vzgojitelji/-ce starejši/-e od 45 let najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost na področju umetnosti. To potrjuje hipotezo 2 in nakazuje. Po odgovorih lahko vidimo, da dopuščajo najmanj ustvarjalnosti na področju družbe.

Pomemben podatek je tudi, da ima kar 41 % vzgojiteljev občutek, da jim primanjkuje znanja za prepoznavanje, omogočanje in spodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti. Najpogostejše navajajo pomanjkanje idej, kako otroke spodbuditi k ustvarjalnosti ter pomanjkanje časa v vrtcu. Ti podatki potrjujejo hipotezo 3, da imajo vzgojitelji/-ce premalo znanja s področja ustvarjalnosti, in nakazujejo potrebo po dodatnih usposabljanjih in izobraževanjih, ki bi vzgojiteljem pomagali razviti večjo samozavest in kompetence za spodbujanje ustvarjalnosti v različnih kontekstih.

Vzgojitelji/-ce se zavedajo pomena ustvarjalnosti, saj se jih več kot polovica popolnoma strinja s trditvijo, da ima prepoznavanje, dopuščanje in spodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti ključni pomen za otrokov celosten razvoj. Težavo opazimo tudi v tem, da se izobraževanja o ustvarjalnosti ne izvajajo sistematično, saj večina vzgojiteljev znanje pridobiva predvsem samoiniciativno, kot je branje literature, člankov in knjig, medtem ko manjši delež znanja pridobijo v okviru organiziranih izobraževanj v delovni organizaciji. Najmanj znanja na tem področju pridobijo v formalnem izobraževanju, na srednji šoli ali na fakulteti.

Z vidika starostnih skupin je opazno, da vzgojitelji/-ce starejši/-e od 46 let najbolj pogosto dopuščajo ustvarjalnost na področju umetnosti, najmanj pa na področju narave, matematike in družbe pri čemer je bila naša hipoteza 3 potrjena. Tudi druge starostne skupine kažejo podobne vzorce, pri čemer je umetnost najbolj pogosto prepoznana kot področje ustvarjalnosti, sledijo pa ji gibanje, narava, matematika in družba.

Na podlagi ugotovitev raziskave je naše mnenje, da bi bilo smiselno povečati število strokovnih izobraževanj s področja ustvarjalnosti, zlasti na področjih, ki jih vzgojitelji/-ce sami ocenjujejo kot šibka. Nadaljnje raziskave bi lahko osvetlile tudi, ali bi bila izobraževanja v okviru izobraževalnih ustanov za vzgojitelje koristna.

Raziskava potrjuje, da je ustvarjalnost v vrtcu ključnega pomena za celosten razvoj otrok, vendar je njeno prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje odvisno od pripravljenosti in usposobljenosti vzgojiteljev/-ic. Da bi otrokom vse to lahko omogočili, je potrebno ustvariti podporno okolje in zagotoviti ustrezna izobraževanja ter usposabljanja za vzgojitelje/-ice, ki bodo omogočila enakomerno prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti.

6 LITERATURA IN VIRI

1. Abreu, G. (2023). *Vzorčenje s snežno kepo: Razkritje skrivnosti močnega raziskovalnega orodja*. Pridobljeno 7. 3. 2025 s <https://mindthegraph.com/blog/sl/vzorcenje-s-snezno-kepo/>.
2. Anželj, B., Katalinič, D. in Tratnjek, L. (2007). *Sejemo, sadimo in raziskujemo že v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
3. Arnuga, A., Krajnc, S., Sužnik, K. (2009). *Ustvarjalnost in nadarjenost osnovnošolskih učencev na tehničnem področju* (raziskovalna naloga). JVIŽ OŠ Destrnik, Destrnik. Pridobljeno 9. 3. 2025 s <https://bistra.si/raziskave-razvoj-in-inovacije/mladi/mladinsko-raziskovalno-delo/arhiv-raziskovalnih-nalog-1/774-ustvarjalnost-in-nadarjenost-osnovnosolskih-ucencev-na-tehnicnem-podrocju>.
4. Balažic, S. (2015). *Načrtovanje gibalnih dejavnosti predšolskih otrok v pomurski regiji*. Diplomaska naloga. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
5. Barle, A., Počkar, M., Ratkai Ilič, M., Popit, T., Novak Fajfar, B., Pokeršnik, B. idr. (1997). *Sociologija*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Batistič Zorec, M. (2003). *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
7. Beaver, M., Brewster, J., Jones, P., Keene, A., Neaum, S. in Tallack, J. (2001). *Babies and Young Children: Diploma in Child Care and Education*. United Kingdom: Nelson Thornes Ltd.
8. Bednjanič, Š. (2021). *Metoda 6 klobukov razmišljanja* (Seminar pri predmetu Karierni razvoj zaposlenih). Filozofska fakulteta, Ljubljana.
9. Beghetto, R. (2005). *Does assessment kill student creativity?*. The educational forum, 254-263. Pridobljeno 3. 3. 2025 s iz <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ683512.pdf>.
10. Berginc J., Krč, M. 2001. *Ustvarjalnost in inovativnost v podjetništvu*. Visoka strokovna šola za podjetništvo, Portorož.
11. Bezić, T., Blažič, A., Boben, D, Brinar Huš, M., Marovt, M., Nagy, M. in Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
12. Boden, A. Margaret. (1994). *Dimensions of Creativity*. Massachusetts Institute of Tehnology, Cambridge, Massachusetts.

13. Bračun Sova, R., Strnad, B. (2012). *Z igro v kiparski svet Dragice Čadež*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
14. Brodnik, V. (2020). *Spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti pri pouku zgodovine*. Zgodovina v šoli, letnik 28, številka 1. Pridobljeno 5. 2. 2025 s https://www.zrss.si/digitalna_bralnica/zgodovina-v-soli-1-2020/.
15. Buzan, T. in Buzan, B. (2005). *Knjiga o miselnih vzorcih*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
16. Cemič, A. (2008). *Drugačna vloga gibanja v edukaciji predšolskega otroka*. V V. Štemberger, R. Pišot, K. Rupert (ur.), *Otrok v gibanju: gibalna/športna vzgoja v luči kakovostnega izobraževanja* (str. 83-89). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
17. Cencič, M. in Štemberger, T. (2017). *Inovativnost ravnateljev in inovativno učno okolje*. Razsežnost sodobnih učnih okolij. Založba Univerze na Primorskem, Koper.
18. Centa, M., Čurko, B., Kragič, I. (2018). *Kritično in ustvarjalno razmišljanje: skupaj se učimo, da skupaj živimo*. Društvo katoliških pedagogov Slovenije, letnik 20, številka 77. Pridobljeno 3. 3. 2025 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-9SDJMY5>.
19. Cotič, M. (2009). *Matematične dejavnosti spodbujajo otrokov kognitivni razvoj*. V B. Vrbovšek (ur.), *Učenje v območju razvoja otrok* (str. 31-36). Supra Ljubljana.
20. Dizdarević, A. (2011). *Spodbujanje ustvarjalnih dosežkov študentov*. (diplomska naloga). Fakulteta za uporabne družbene študije, Nova Gorica.
21. Dolenc, P., Čehovin, G. (2020). *Pojmovanja ustvarjalnosti in stališča do te pri sedanjih in bodočih vzgojiteljicah predšolskih otrok*. Revija za elementarno izobraževanje, letnik 13, številka 3. Pridobljeno 11. 3. 2025 s <https://journals.um.si/index.php/education/article/download/575/522>.
22. Duh, M., Zupančič, T. (2009). *Sodobna likovna umetnost v kurikulumu za vrtce*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
23. Funke, J. (2003). *Psychologie der Kreativität*. Uni-heidelberg.de. Pridobljeno 6. 3. 2025, s https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/8231/1/Funke_2000_Kreativitaet.pdf.
24. Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*. Tangram, Ljubljana.
25. Glogovec, Z., Žagar, D. (1990). *Nadarjeni otroci v vrtcu*. Naklada, Ljubljana.
26. Hvastija, M. (2015). *Inteligentnost in ustvarjalnost pri mladostnikih* (zaključna naloga). Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijsko tehnologijo, Koper.

27. Jambrovič, M. (2005). *Uporaba tehnik ustvarjalnega mišljenja v slovenskih podjetjih* (magistrsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
28. Jarc, B. (2013). *Matematika v predšolski vzgoji* (diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Koper.
29. Jaušovec, N. (2015). *Nadarjeni možgani*. Društvo psihologov Slovenije, letnik 29, številka 4/6. Pridobljeno 8. 3. 2025 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-MYU15VB5>.
30. Jurman, B. (2004). *Inteligentnost – ustvarjalnost – nadarjenost*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
31. Kaufman, J. C., Beghetto, R. A. (2009). *Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity*. Review of General Psychology, 13(1), 1-12. Pridobljeno 6. 3. 2025 s https://www.researchgate.net/publication/228345133_Beyond_Big_and_Little_The_Four_C_Model_of_Creativity.
32. Kimovec, A. (2022). *Razvijanje ustvarjalnosti predšolskih otrok z uporabo tehnike ustvarjalnega mišljenja pri tehnični vzgoji* (diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
33. Kovač, R., 2003: *Spodbujanje ustvarjalnosti otrok in vzgojiteljev v vrtcu – od zahtev prenove k iskanju možnosti izvedbenega kurikulumu*. Sodobna pedagogika; Postmodernizem v pedagogiki. Letnik 54, št. 3. Ljubljana: ZDPDS.
34. Krajnc, B. (2012). *Ustvarjalnost*. Modra stran, 98, 12–15.
35. *Kurikul za vrtce* (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za šolstvo.
36. Kranjc, S. (2001). *Družba*. V Marjanovič Umek, L. (ur.). *Otrok v vrtcu*. Priročnik h kurikulumu za vrtce. Maribor, Založba Obzorja.
37. Kroflič, B. (2001). *Temeljne predpostavke, načela in cilji kurikula za vrtce*. V L.
38. Kroflič, R. (2010). *Etična in politična dimenzija projekta Reggio Emilia*. V: Devjak, T., Batistič Zorec, M., Vogrinc, J., Skubic, D., Berčnik, S. (ur.), *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
39. Krsnik, S. (2023). *Spodbujanje ustvarjalnosti študentov v visokošolskem izobraževanju: percepcija študentov in visokošolskih učiteljev*. Revija Za Ekonomske in Poslovne Vede. 10(2), 84–100. Pridobljeno 5. 3. 2025 s <https://doi.org/10.55707/eb.v10i2.134>.
40. Leban, S. (2016). *Matematika v vrtcu v povezavi z ostalimi področji kurikulumu* (diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Koper.
41. Levačič, D. (2016). *Ustvarjalne tehnike in spodbujanje ustvarjalnosti v projektnih timih*

- (magistrsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
42. Likar, B. (2002). *Uspeti z idejo* (Tehnike in metode ustvarjanja, razvoja in trženja idej). Korona plus, Ljubljana..
 43. Likar, B. idr. (2013). *Ustvarjalno-podjetniško-inovativno*. Priročnik za mentorje-Krožki. Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije, Ljubljana.
 44. Lipičnik, B. (1998). *Ravnanje z ljudmi pri delu (Human Resources Managment)*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
 45. Mayer, J. (1991). *Ustvarjalnost in delo*. Moderna organizacija, Kranj.
 46. Mayer., J., (1994). *Vizija ustvarjalnega podjetja*. Dedalus, Založba Ikra, Ljubljana.
 47. Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. DZS, Ljubljana.
 48. Marjanovič Umek, L. (2001). *Otrok v vrtcu (Priročnik h kurikulu)*. Obzorja, Maribor.
 49. Marjanovič Umek, L., Kranjc, S, Fekonja, U. (2006). *Otroški govor: razvoj in učenje*. Izolit, Domžale.
 50. Matelič, U., Mali, F., Ferligoj, A. (2007). *Kreativno okolje in uspešnost mladih raziskovalcev*. Slovensko sociološko društvo, letnik 23, številka 55. Pridobljeno 5. 3. 2025 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-U41Y2E8N>.
 51. McFadzean, E. (2000). *Techniques to enhance creative thinking*. Team Performance Management: An International Journal, 6(3/4), 62–72. Pridobljeno 7. 3. 2025 s https://www.researchgate.net/publication/242011663_Techniques_to_enhance_creative_thinking.
 52. Mehlhorn, J. (2012). *Creative Problem Solving*. Pridobljeno 6. 3. 2025, s http://innovators-guide.ch/wp-content/uploads/2012/12/Joy_Paul_Guilford.pdf.
 53. Mohorič, L. (2024). *Odkrivanje žive in nežive narave v 1. starostnem obdobju*. Diplomaska naloga.
 54. Moran James, D. (1988). *Creativity in Young Children*. *ERIC Digest*. Pridobljeno 4. 2. 2025 s <https://eric.ed.gov/?id=ED306008>.
 55. Neumann, Carl J. (8. 3. 2007). *Fostering creativity*. Science & society, letnik 8, številka 3. Pridobljeno 4. 2. 2025 s <https://www.embopress.org/doi/pdf/10.1038/sj.embor.7400913>.
 56. Novak, P. (2024). *Spodbujanje ustvarjalnosti* (diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Koper.

57. Opaka, M. (2008). *Ustvarjalnost – proces, oseba in produkt: Pregled nekaterih odkritij o ustvarjalnosti v zadnjem desetletju*. Strokovni pregledni prispevek Psihološka obzorja, letnik 17, številka 2. Društvo psihologov Slovenije. Pridobljeno 5. 2. 2025 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-U4AIWXX0>.
58. Pečjak, V. (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
59. Pirc, M. (2011). *Izražanje ustvarjalnosti osnovnošolskih učencev* (diplomska naloga). Filozofska fakulteta, Ljubljana.
60. Pregl, T. (2009) *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci v osnovnih šolah štajerske regije* (diplomsko delo). Filozofska fakulteta. Ljubljana.
61. Rotar, V. (1989). *Kako obravnavati naravo na različnih stopnjah razvoja otroka. Sodobnejša obravnava živega dela narave*. V A. Cokan in E. Kobal (Ur.), *Zgodnje uvajanja otrok v naravo(slovje)*. Prispevki s posvetovanja, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
62. Semolič, A. (2004). *Zdravo gibanje skozi življenje*. Vzajemna, Ljubljana.
63. Sefertzi, E. (2000). *Innoregio: dissemination of innovation and knowledge management techniques*. Creativity: Report produced for the EC funded project. Pridobljeno 7. 3. 2025 s <http://www.urenio.org/tools/en/creativity.pdf>.
64. Srića, V. (1999). *Ustvarjalno mišljenje*. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
65. Sternberg, R. J., O'Hara, L. A. (1999). *Creativity and intelligence*. V R. J. Sternberg (ur.), *Handbook of creativity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
66. Tišina, T. (2023). *Vloga vzgojitelja pri vzpodbujanju ustvarjalnosti v predšolskem obdobju* (diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Koper.
67. Thomson, J. B. (1995). *Naravno otroštvo: praktični vodnik za prvih sedem let življenja*. Didaktika, Radovljica.
68. Trampus, B. (2012). *Prikriti kurikulum kot dejavnik vzgojiteljeve moči* (diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Koper.
69. Tran, A. (2025). *Proces generiranja idej, 5 tehnik za spodbujanje ustvarjalnosti*. Pridobljeno 6. 3. 2025 s <https://ahaslides.com/sl/blog/idea-generation-process/>.
70. Ugovšek, M. (2020). *Vloga vzgojitelja pri obravnavi teme družina v vrtcu* (diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

71. Urbanc, M., Perko D., Petek, F. (2008). *Prihodnost Alp in Delfi metoda*. Geografski vestnik, 82-2. Pridobljeno 7. 3. 2025 s https://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_vestnik/gv80-2-urbancperkopetek.pdf.
72. Uršič, D. (1996). *Inoviranje podjetja – Sistemsko-organizacijski vidik*. Maribor: Studio Linea.
73. Vidmar, A. (2010). Preventivni logopedski program in timski pristop v vrtcu pri spodbujanju jezikovnih zmožnosti otrok. V M. Senica (ur.), *Ustvarjalni pristopi na področju spodbujanja jezikovnih zmožnosti in smiselna uporaba IKT v vrtcu: zbornik prispevkov/Posvet vrtcev Slovenije*. Zavod RS za šolstvo, Ljubljana.
74. Zajec, J. (2010). *Analiza gibalnih/športnih dejavnosti otrok in vzgojiteljev kot argument za vključevanje nekaterih dejavnikov zdravega načina življenja v vrtce*. V T. Devjak et al. (ur.), *Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti* (str. 213-232). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
75. Zajec, J., Videmšek, M., Štihec, J. in Pišot, R. (2010). *Otrok v gibanju doma in v vrtcu: povezanost gibalne/športne dejavnosti predšolskih otrok in njihovih staršev z izbranimi dejavniki zdravega načina življenja*. Annales, Univerza na Primorskem, znanstveno-raziskovalno središče, Koper.
76. Zakšek, M. (2022). *Odličnost in spodbujanje ustvarjalnosti v vzgoji in izobraževanju*. Revija za univerzalno odličnost, letnik 11, številka 1. Pridobljeno 11. 3. 2025 s https://www.fos-unm.si/media/pdf/RUO/2021-11-1/RUO_227_Zaksek2.pdf.
77. Zamernik, S. (2020). *Ustvarjalnosti in dejavnosti otroka v 2. starostnem obdobju na področju narave in tehnike v vrtcu Velenje* (diplomska naloga). Pedagoška fakulteta, Maribor.
78. Žerdin, T. (2011). *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja*. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše: Društvo Bravo, Ljubljana.
79. Zupančič, T. (2001). *Likovno-ustvarjalni razvoj otrok v predšolskem obdobju*. Debora, Ljubljana.
80. Zupančič, T. (2018). *Vsak otrok je lahko ustvarjalen*. Revija Zmajček, letnik 25, številka 2. Pridobljeno 5. 2. 2025 s <https://www.zmajcek.net/vsak-otrok-je-lahko-ustvarjalen/>.
81. Zupančič, T. (2021). *Gibanje in razvoj otroka*. Revija Zmajček, letnik 27, številka 10. Pridobljeno 2. 3. 2025 s <https://www.zmajcek.net/gibanje-in-razvoj-otroka/>.

7 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik 1

Pozdravljeni.

V okviru pisanja avtorske raziskovalne naloge z naslovom Zastopanost ustvarjalnosti v vrtcu glede na področja dejavnosti, vas prosim, da si vzamete 3 minute časa za reševanje ankete.

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem.

Tjaša Tišina

Q1 - Na katerem področju dejavnosti v vrtcu prepoznate pri otrocih največ ustvarjalnosti?

☐ Matematika

☐ Jezik

☐ Družba

☐ Narava

☐ Gibanje

☐ Umetnost

Q2 - Na katerem področju dejavnosti v vrtcu dopuščate otrokom največ ustvarjalnosti?

☐ Matematika

☐ Jezik

☐ Družba

☐ Narava

☐ Gibanje

☐ Umetnost

Q3 - Na katerem področju dejavnosti v vrtcu vzpodbujate pri otrocih največ ustvarjalnosti?

☐ Matematika

☐ Jezik

☐ Družba

☐ Narava

☐ Gibanje

☐ Umetnost

Q4 - Zakaj po vašem mnenju prihaja do odklonov prepoznave, omogočanja in vzpodbujanja ustvarjalnosti glede na področje dejavnosti?

☐ Pomanjkanje znanja s področja ustvarjalnosti.

☐ Pomanjkanje idej kako otroke vpodbujati in jim omogočiti biti ustvarjalni.

☐ Pomanjkanje časa v vrtcu.

☐ Ne vem.

Q5 - Kako se strinjate s trditvijo: Prepoznavanje, dopuščanje in vzpodbujanje ustvarjalnosti na vseh področjih dejavnosti v vrtcu se mi zdi pomembno.

☐ Popolnoma se ne strinjam.

☐ Nekoliko se ne strinjam.

☐ Nevtralen.

☐ Nekoliko se strinjam.

☐ Popolnoma se strinjam.

Q6 - Največ znanja o ustvarjalnosti sem pridobil/a:

☐ v srednji šoli.

☐ na fakulteti.

☐ na izobraževanjih v okviru delovne organizacije.

☐ na izobraževanjih v lastni režiji.

☐ samostojno izobraževanje (branje literature, člankov, knjig ...).

☐ nimam znanja o ustvarjalnosti.

Q7 - Spol

☐ Moški

☐ Ženska

Q8 - Starost

☐ 20-35 let

☐ 36-45 let

☐ 46-55 let

☐ Več kot 55 let

Q9 - Z eno besedo napišite na kaj pomislite ob besedi ustvarjalnost.

Q10 - Metode ustvarjalnega mišljenja (npr. metoda 6 klobukov, odprtih vprašanj ...) uporabljam pri svojem delu v vrtcu.

☐ Da.

☐ Ne.

☐ Ne poznam nobene metode.

Q11 - Kako se strinjate s trditvijo: Na ustvarjalnost posameznika vpliva okolje.

☐ Sploh se ne strinjam.

☐ Nekoliko se ne strinjam.

☐ Nevtralen.

☐ Nekoliko se strinjam.

☐ Popolnoma se strinjam.

Q12 - Kako se strinjate s trditvijo: Dokumenti, kot je Kurikulum za vrtce, poudarjajo pomen ustvarjalnosti kot temeljne vrednote ter njenega spodbujanja v vzgoji in izobraževanju.

☐ Sploh se ne strinjam.

☐ Nekoliko se ne strinjam.

☐ Nevtralen.

☐ Nekoliko se strinjam.

☐ Popolnoma se strinjam.